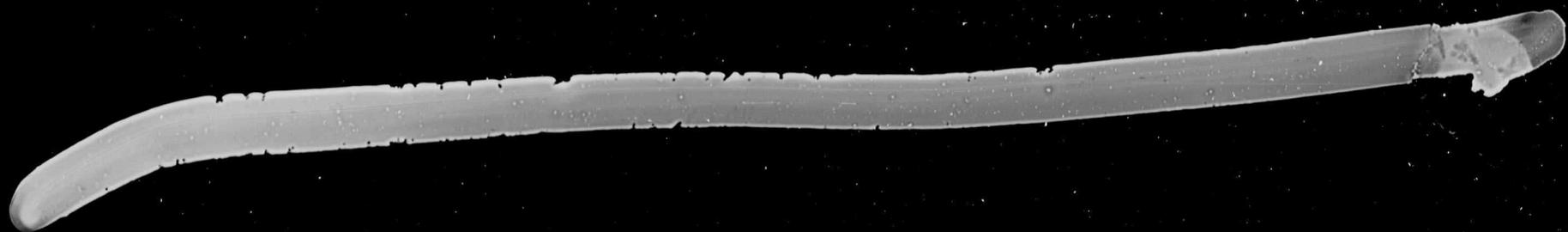

8468

IV.

17. Ms.U. 333: Pálfi Zsigmond: Oratio ... Kutyfalván. 1697. 12 p.

in peldara emlékeztető

ORATIO.

Melly

Az jó reménységű gyenge virágh korában
keservés Halál által Isten kezébe

költözött Iffiacska, Nemes

Vrsi

PERRI LÁSZLO

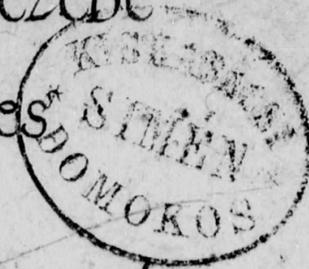
Temetése alkalmatosságával elmondott

PALTI SIGMOND

Colosvári Unit: Schola Seniora által,

Kutyfalván

Anno 1697. Die 13 Iulij.

Illendő beszűllettel említendő minden
rend Kegyes Halkatóim.

Sadrocottus midőn a meg bántódó Nagy Sár-
kor elő feltében szaladna, futásában még izzad elfárad-
ván, mely álomba borul, és imé egy irtozatos Oroszlán
estéből ki szivárkozó verejtékét nyalogattya: S-fel serkent-
én sebesítés-nélkül békeségesen od' hadgya. Sem lehet
nagyobb kétségben Embet élete, mint mikor kegyetlen O-
roszlán körmei közé esik, bizonyosabb még maradás va-
yon Abydus Szigetiben, tsendesebb lakás Zanclaa határ-
án, igazab vásár. Csop sok Piaczán, hogy sem ilyen
helyen Embet életének, meg maradásá felől való remén-
ség. Mind az által E noha ritka példai az egész szem
magát Proba viselésnek készitetea emberről Sadroco-
tis példája szerint e Világnak kegyetlen Oroszlán ter-
meszetü vadsága tsak valami verejtékét: elme halatos se-
besítése-nélkül nyalogathat. Fut a meg bántódó Sad-
rocottus ez világon uralkodó szomorúságok szenvedése,
keserves futásában el bádgyadra sokszor a természetnek
erőtlensége miatt a köny-mellatástól szeméiis meg szá-
radnak, iméz szerint:

Psalmi perivica clades mali
Siccavit oculos: quodque in extremis solet
Pericere lachryma. Hol vagyótet
Hol vagyótet

élet reménysége: hol vagy Iffivsa gli gyengeségének disza?
 hol vagy Fiak Atyákat édes Anyákat gyönyör követo jelen.
 léte? így akadá a Halálnak szomorúság törtiben? Kegyet-
 mésebb Sastrococcus Orozlannya, sziligyeb Milon Elepha-
 tyia mint sem ember születéstől fogva életén haborgató keserű
 próba! Hát ha Kegyes Halgatóim ez illy keserű ütközeten
 tsendes álat mulathatnék, hát ha tsekély beszédem, ez keserű z-
 ségnek helyén, az Eleteit sokképpen ostromló Orozlant sziz-
 ligyithetné? Tudom minnyájan, kik ez keserű Beldára emé-
 tekeztek, melly ez jó reménységű üdö előd meg éra Iffiacská-
 nak Nemzetes Pekri László Urhi szomorú halálát eszünkben
 tudatlyá keserves emlékezéssel, s szomorú nyitgódéssel lehetek
 minnyájan. Elfaradok vtelekedésemben Kegyes Hal: hasi-
 rással keserű panaszra fokadgyaké, és ez hertelen esea szo-
 morú halálon: zokogással emlékezzené? vagy elmém erőltet-
 ven azon legyek, hogy Nyma Pompilius halálán siránkozó
 Egeriat Hippolitussal vigasztaljam. Nezzétek K. Halga:
 ez ó édes Szülét, életével, felserdült nevedésével gyönyör-
 követhető Iffiacskának hertelen halálát nézzétek ez szo-
 ros Sellyet, ita vagyon Icatvs Tengerénél nagyobb szomorú-
 ságot szerző viznek örvényében merült Pekri László Wisi
 megh hidegült véreme. De oh melly igaz mondasa a Poëtaak

Durum Sed levius sit patientiã

Quicquid corrigere est nefas.

Agassaggal édes Hal meg vallom, hogy több Materiam vá-
 gyon ez keserűségnek helyén a veletek való siralomra inkább
 hajol minden indulatom, hogy keserű ohajtással beszédemet
 töltsem el. De

töltsem el. De mi haszna? a meg esea dolgot még nem esea do-
 logga senki nem teheti, Factum infectum reddi nequit. Köz mon-
 das. Annak okáért mivel mintsen közönségesebb panasz az
 Emberek között, mint hogy: Ez avagy amaz szomorúság velet-
 len talállya a sziveket. Akarom azért elmém gyengesége sze-
 rent értelmesen meg mutatni azt, hogy ha az Ember mélyeb-
 ben gondolkodik, alig találhat e világon veletleneget és mintse
 a mi tsak veletlenül háborithassa az Embert. De ha talám
 gyenge elmémét fellyül halado Materia ez, mégis ne sajnál-
 lyatok, meg szomorodoa Neme's Uri, s minden rendek tsenz-
 des halgatással el várni mi leszzen ki menetele egygyügyü beszé-
 demnek.

Mennyeké? hát Socrateshez a Stoaban, Aristoteleshez
 a Peripatusban, vagy Diogenes Cynicus Türesének, s Wilag
 meg utulásanak Scholájában? Akar melly Philosphusok
 kal discursallak K. H. tsak meg áll az: Hogy a dolgoknak
 egyszer Istentől a Teremtésben engederea természete változ-
 hatatlan: A Testből Lélekből álló ember lehetetlen hogy Em-
 bet ne legyen, lehetetlen hogy a Tűz hertégnélkül tűz legyen, a
 szél furásnélkül, a folyó viz, mig folyó viz, folyásnélkül
 legyen. A Stoica Philosphiából származoa találmányok
 a Poëtaaknak, hogy a meg változhatatlan szükségnek három
 tselédgyi legyenek, kiket Forto, Lachesis, Atroposnak ne-
 vezzenek, kiket is a Sycionitak mint egy Istenek gyanánt
 tartva egy sötét barlangban lakni állitáocának. Pansanias
 irásából olvassuk, hogy az Eleusok határan találtatoc egy
 Kép, melly kemény mardosó fogáival, horgas körmeivel, az
 kar melly kegyetlen vadoc fellyül halado formában állitoc

doz so mi dñw dñd.

toa, és midőn tudakozóda volna mire mutasson a' Kép-
nek emlékezni, ilyen feleletet érte: E' Kép az Embér-
nek életén utalkodo Parciák keménységét jelentő Kép,
mellyét is Mórának, és az az I' Halalosnak nevezteted.
De mi szükség K. H. ez Tabutában borítatod Dhylosos-
phiával közöttek udor történetem. Tekintsünk a' minden-
napi Beldara, lágyuk hogy az Isten, s az Természet é vilá-
goc változásban helyhezide, az az Természetivé töde Is-
ten ez életnek, hogy egyenlőképpen maradandó szint so-
kára ne mutathasson. Scythia hegyéből származó Hypanis
noha edes ízű folyammal kezdetődő desokára a' Tenger sós íze
meg izerlenitide. Tekincs az Egi fényes tsillagokat kike-
d a' természetnek változhatatlan változandosága a' mocskoknak
homályával hól beborit, hol ezen mocskok sűrűségéből ki hisz-
titván, régi fényes tündökléssel ékesia, azon természet utlyá-
következő Eclypsisek sem az Napot, sem az Holdat e-
gyenlőségben nem hagyják. Hát ez Világ színén tündöklő
tündér kontost viselő szerentsét miben állította Isten s a'
Természet, ha az régi Emblemakra tekintünk, azt írják a'
Historicusok, hogy Saturnus Templomában a' régi Logányok
a' szerentsét akarván értelmesen kirajszolni, egy gömbelyeg
köven álló kepet faragtának, jelentvén ezzel, hogy ez élet-
nek szerentéje el dolóleg gömbelyeg köré helyheztered;
Gömbelyeg köven álló szerentsének adománya meg gar-
dagulni. Gömbelyeg köven álló szerentsének adománya U-
raságra s Mellső ágra kapni. Ugyan azon Szerentsének
adománya Királyi Balsara szeret lenni. Ugyan azon
Szerentsének

Szerentsének ajándéka kedves Háznéppel, ékes se-
merékekkel ditsékedni. Mert a' Gazdagság szegényé,
az Ur alatsónna, a' Királyi Tarquiniusi Istáp Bdeli-
sáris kulduló bogyá, a' Fiakkal ékesült Scyrullus háza,
Germekitől meg fosztatod keserves Niobe szállása le-
het. Ki teltsik hát K. H. hogy ez Világot Isten
a' Természetnek Ura, változhatatlanná nem tette, nem is
tehede, mert Istenné nem állithatta, sem olyan örömet eb-
ben nem mutatod, mellyet bánat meg nem elegyitide vagy
követed volna, sem olyan bánatod mellyet öröm ismét nem
követhetne. Ammár pedig az dolgok természet sze-
rent folyó munkákat véletlenségnek ki mondhattya?
Mondhatodé véletlenségnek hogy az kies Szár után
Hidég Őszi és Téli üdö következik, mondhatodé vélet-
lenségnek hogy az ékes napot sötét éj követi, az éj hoz-
mályát a' felkelő nap el üzi? ezek a' Természetnek törz-
vényen folyó dolgok: Történetnek Véletlenségnek ha
nevezhetni, illyétek meg K. H. Valamint az ezen
dolgok Természeti munkái bizonyos utakan folynak, ugy
ez Világi örömnék természeti ez, hogy ez egy vagy más
keserűség fellegitől erőtenitessék. Ez Világi Ból-
dog életnek hogy boldogtalanságtól illeressék, sőt a' ki
miben leg inkább gyönyörködöda, abban szokta természeti
ti tündér szerent ez változó Világ meg tsalni, ha ki di-
tsekedve kiráncozod Uri életmenetelre, tsak hamar
mindenek tsufos nevetésere ez Világ ki kötöde, ha
kivessz gazdag.

keresem gazdagulni, csak hertelen adatom Autolicus tsar-
lard s-topó kezében, a ki edes Gyermekiben örvendezem
esem odan irigy halál töriben minden ditsekedése; Hát
K. H. ha tulajdon természet ez, ez világi életnek
hogy az örömet szomorúság, az életet gyászos halál kö-
vesse. Világ Természeteinek, nem világ véletlenségének
mondhatni. Anaxagoras értvén Fiának szomorú halálát,
azt mondgya vala: Semini uylágoz nem hallok, tudván
azt hogy valami embertől születem, halandó.

Mit mondgyak hát ez keserü Halállal vi-
lági életének véget vevő Nemes Iffiacska, edes Ta-
nítványom Pekri László Ursinak szomorkodó Nemes
Anyá s. Anyya? Oh minden szomorúságot érezhető tel-
keknek keserü fájdalma! Nemes Pekri László halála.
Edes Anyát s. Anyját éles tör módgyára sebessítő Sira-
lom, illy hertelen megszakadó reménységnek terhes u-
nalma! Így lővéle Ecclesiának edgyik reménye é-
des Szülei életteddel örvendeztető Poromé Holmi
ostoba Örvényeknek pradája? Itt veréle ez ártatlan
Iffiacskának élete után hálóa mérges Lybitina! Ez é
Világ Gyönyörűségének minden ize? Nem elégé fest-
ben eset nyaralyáktól koporsóban szállani? nem elégé
fájdalmas kórságok, betegségek miatt ez éledől megh-
válni; így kelleté mind a Fűzet, mind a Vízet a több
Erementumokkal edgyüa ember élete romlására készit-

Ami? M. L.

Mit véte ez ártatlan Iffiacska! Mert ha szintén
a régi Bogányok babonás vélekedések szerint szóllok
is, nem tsalta volt ez meg Laomedonnal a Vizeknek
Istené, hogy azért életnek határára meg fullasztó
vizet onkható volna. Mert ha ez világra való születé-
senek idejétől fogván kevés esztendőig élt napjait
fel vesz szük, edes Szüleit örvendeztető jó erköltse,
Tudományra készült hajlando elméje, szolgálatra töme-
serénysege, idejéhez képpes tanulásban jó előmenetele ma-
nyajunknál nyilván volt, talám ez egyszer bekességés járás-
nak reménsege alaa erőszete volt magát ez Ssymphalus
keserü vízere, és imé az mindenek élete után lesekedő ke-
serü Halál, hálóját meg vete, és minden emberi lelkeket
meg szomoritható keserüségre, virági gyenge életéből
ki vetkezete. Mert midon ez jelen való terhes pró-
báknak esztendéje, melly Kristus Urunk születése ut-
lán a 597 számban, Szalakab havának 14 napján
virasztóa volna, váratlanul, az Víznek mellységében
merülvén, maga ugyan ez világon tovább eshető veszedel-
mektol meg szabadult, de edes Szüleit, jóvat mun-
kálkodó Telki Atyáit, Atyafiait, Rokonságit szomorú
keserüségben estete. Nemes Pekri László rövid eszt-
endeidnek ez lóné vége? Elednek napjai ahig kapha-
tanak esztendőre, ez életből szomorú esca által ki köl-
tözvén hozál nagy szomorúságoa Szüleidre, Anyád-
fiaira, Parahidra.

fiaira, Parahidra.

haira, Barátdra, előmeneküleden örvendő Tanítótokra.
Gondolom Traciai Polymnestor házában, vagy Scyron
barlangjánál és Procrustes nyoszolyájánál békessé-
gesbb maradásod lehetne volna. De meg szomorodna
édes Anya, Deimes VII Pekri Gábor Vram, a keserűség
máig eljártad édes Anya, Nemes Kabos Judith Áz-
szony, minnyájan meg bántóda keserűs Lelkek, nem
szándékom hogy siralmatokat egészen elfogjam, mer
lehetetlenség, hogy illy szomorú eseted meg értő Lelkek
siralmas bánattól óltalmazhassák önön magokat. Sem-
mi Embernek kintsétől, jószágától, Tekintetétől meg-
várni, ha egyben veted melly igen nehéz azoktól, még
penig szomorú esed által elszakadni a kikkel mint egy
Természetbeli egyben közeledés, s társalkodása vagyon,
nehéz szegénységre jutni, nehéz haszszas Nyaralyák
rabságában nyegődni, de sok ízben nehezebb édes Gyere-
mekitől, Háza díszesítő Semeteitől, Testvér Atya-
fiától, Baráttól elszakadni, igen igaz mondása a
Doctának:

Omnia in Alchano chari stat cura Parentis.
Mind az által ez Visi siralmas selyvéje mellet kesergeo
Anyá s. Anya, Testvér édes Atyafiak ide tartozó minden
Vri Rakonságok, szomorúságok enyhődésére lehet
méltán, hogy Hűt és Istenben való Remenlég nélkül
nem vagyok, és ha az Istennek Lelke tanubizonyoság
B. B. le szeret.

9
tértele szerént itiliek, ez az ti Lelkerekkel edgyüá fa-
nubizonyoságot téssen hogy Isten Fiai vadtok, és ha Isten
szép Semetekkel áldoa mint maga örökségét úgy tar-
tya, szabados Urasága ellen Istennek ki rugódzhatik?
Illyen vagy amollyan módon legyen Isten tulajdon örök-
sége Lakósi életének véget, kitso da lehet olly vakmerő
elme, ki ebben Istennek egészen rendet szabhasson?
Igy szintén ha ez jó emlékezetű hagyó, még ártatlan
életű Deimes Visi noha illy hertelen keserű Halál-
al költöző Sellyében, mind az által azon szabados
Uraságu nagy Istennek öröksége lévén, Isten kezébe e-
set. Itt Philosophálni nem akarok, hanem meg nyu-
godhatok ebben minnyájan, hogy ez szomorúságnak
házanis az Isten szabados Uralkodásának keze vagyó,
melly által mindeneke magok ismeretire tanítvan, ki
mutattya mi legyen mindeneknek ez Világi életekhez
való bizodalnok.

Cetera Szigeti Királya Minosnak kedves Fia Glau-
cus felől azt írja egy régi Historicus Searchvs Solē-
fis, hogy midőn gyermeki szokás szerént játsodozgek
egy melly kád mézben esrén, meg fulladna, de mind az
által egy Corinthusi Doctor Aesculapiusnak curaja
által ismét meg elevenedea. Melly noha Fabulanak lá-
tsalik, ha nehéz halálos nyaralyából gyógyítható is
meg, min L.

meg, mint egy uyalag meg elertiaertnek méltán mond-
hatni. K. H. Ez szomorú italt mutatott Anigrushoz
hasonló miben merülte a Isten, noha ez Világi életéről annyé-
ta elszakasztotta, nem hogy Aesculapius, de még öte tá-
mító Praeceptor a Chiron-is lelkét testével ez életre egy-
ben nem körheli, mind az által nem Chiron barlangjában tan-
ult Aesculapius az orvos, melly állandó életre gyógyít-
tya meg az életet, hanem az Isten fia Iustus, kinek
elégséges tehetsége nagyon minden ez Világ merges mé-
ziben merült életet fel támasztani. Azt írja Plinius
hogy a Sáriai mézőn két kútak találtak, melyeknek
egyike minden szemere bé nyél ő magában, a másik
ja pedig minden gaszt ő magából ki szokott hánni: ha
azért a szomorúságnak Echidnai mérges kútya min-
den meg sérthető keserűségét eo magában főziis, mind
az által az Istenben bizó jó reményességnek titka folyá-
su kútya ez ilyen életnek terhes szemelit magából ki
hánhattya. Ámbár keseregg edes Anya, siránkozó bu-
sulással légy bár ideig edes Anya, mind az által Isten vi-
galztalása drága folyásának ne vessetek gátot, hogy bus-
elméteknek enyhődésére bé folyván, ez keserűségnek ter-
hétől könnyebbüljésetek.

Nemes Viski Pekri László koporsóját könyhullatás-
jal szemlélő, még gyenge éretlen Atyaiak néz-
zettek edes Batyátok esetire, kit az Isten Például engedé-
szemlék elvise.

14
szemek eleiben, mi legyen edes Szüléiteknek szófo-
gadással engedelmessékedni, lányátok melly keserves pró-
ba által kell tanulnotok szó fogadni, hittekeké hogy Test-
vér Atyátokfia Víz örvényében rejterve közültek ki szá-
kadna. Azért noha még meg értte értelmével nem vad-
tok, mind az által jusson eszettekben, hogy ha Isten ez ár-
tatlan Atyátokfia életre illy esed által erőszte az Ha-
lálnak, mi tehet vége életeteknek, ha Isten gondvi-
seléséből nekedvén, edes Szüléitek szomorítására
vakmerőségre erőszkedek. Ez szomorú Példa azért ar-
ra int, hogy elsőben is Istent félvén, Isten késértésé-
re ne mennyetek, a veszedelmet kerüljétek, sőt
edes Szüléiteket magatok engedelmessékedésével ez
keserűségből is enyhüljétek.

Mostan azért közönségesen ez szomorú Pompáz-
ra ide gyülekezte Tisztos minden Rendek, az Em-
ber életének halandóságára emlékezve, ez herte-
lenséggel, gyenge virág korában életétől meg fosz-
tató Nemes Viski Testére keserves szemmel tekint-
vén utolsó tisztessége megadására viselletek gondou
szoros selymét a Földben Teste nyugvására tegyétek.

Ennis edes Tanítványom Nemes Pekri László ezzel
Késértlek nyugodalmaid Hajlékában: Quod si decen-
te rem inibimus via; Non temporum tenore sed lau-
dum modo determinand est vita. Sicut vixit diu, quem

non puo L.

42.
non pudet vixisse nec piget mori. Ha kereset élel.
mind az által jó reménsegi éterednek keres napjai soz
kak meg ért idejével elerkezed. Mostan Tested nyu
godgyek felelemnelkül. Artatlan Ielked Isteti Anz
gyali setze között örvendezzen ötokké. Amen!

BIBLIOTECA
FILIALA CLOJ

ACADEMIA R.S.R.
FILIALA CLUJ-NAPOCA
Nr. M. 11. 323 / A 175.

7.
I D E A
Seu:
P R O M P T U A R I U M

*Universa Scientia Philosophica, nec non Philoso-
phico-Mechanicorum Instrumentorum*

H O M O,

Occasione Luctuosarum Exequiarum,

S P E C T A B I L I S a c G E N E R O S I,

D O M I N I

L A D I S L A I K U N,

D E K A L,

*Magna, dum viveret, expectationis, & in
Illustri COLLEGIO UNITARIORUM CLAUDIACO*

P H Y S I O P H I L I A D O L E S C E N T I S,

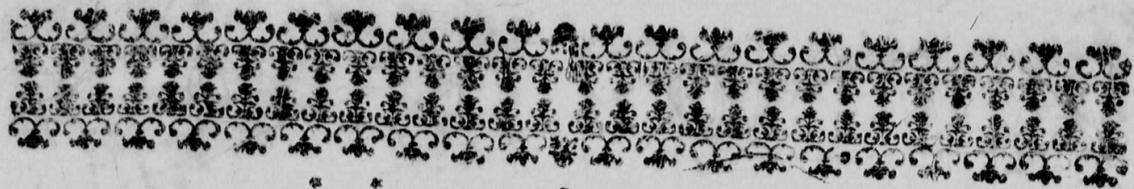
*publico super doloris Theatro, Anno Millesimo Septingentesimo
trigesimo tertio, Octava Mensis Februarii, Claudiopoli,*

R E P R A E S E N T A T A.

CLAUDIOPOLI, Impres. Annô 1733.

BIBLIOTECA
FILIALA CLOJ

 Ecce Discipulus, quem Magister diligebat, vix apparuit, & jam disparuit; priusquam Philosophia subfella conscendisset, absolvit! Ecce discipulus, quem Magister diligebat! Qui Majorum sanguine non ingna pollicebatur, inexpectato *Adolescentia* occasu, e subitaneo Patrum imperio, infra Horizontem demergi coactus est. Eheu tristissimam Anamorphosim! In spem Patriæ natum, de die in dies altius surgentem, & Majorum gestis majora promittentem, Reipublicæ, unica hora vel momentum, subduxit. *Spectabilis Familia* spes in herba suffocatur, Paternorum bonorum, virtutumque Hæres, in Paterna possessione fit exhæres. O Familæ, Parentibus, nobis, mihi quoque, nunquam dignè deplorandum *SPECTABILEM ac GENEROSUM DOMINUM LADISLAUM KUN de KÁL!* Cujus erat juxta naturæ cursum funera mea comitari, *ecce Discipulus, quem Magister diligebat, obdormivit*, neque Magistrum, publico super Theatro, balbutientem audit. Obstupui, & parum abest, quin vox faucibus hæreat: *Cura leves loquuntur, ingentes stupent. Strangulat inclusus dolor, atque cor estuat intus, Perfregit mæstus vel mea corda dolor.* Quid ergo? Eloquar, an sileam? Exprimam, aut suppressam dolorem, & de statione recedam, locumque alteri dicenti cedam, ad exemplum Philosophi interrogati, quid esset vita? qui cubiculum ingressus & egressus est! Ut enim *Spectabilis ac Generosi LADISLAI KUN de KÁL*, Sol priusquam Meridie vidisset, Horizonta petivit, metuo ne mea quoque *Oratio*, sub aurora sitientes demergatur in undas. At quid si præcipiti cursu, me meâ provinciâ, non exuerem? fortè expletis lachrymis ærumnæ levarentur, verbaque solverentur. Proinde si luctuum oblivisci possem, novo artificio, curas meas alibi terminarem: *Dadaleis* scilicet sumptis pennis, *Icareis* fluctibus me abluerem: lachrymarum torrentibus madentes genas iisdem eluerem, querelisque exsiccata labra proluerem. Aut, quemadmodum *Athenagoram* quæsitum, quem in finem esset creatus? profert *Diogenes Laërtius* respondisse: *Ad Solem & Cælum contemplandum; Fortan ego quoque consensio*

Pha-

Phærontes curru, Solis Gazam contemplari intendam, sumptis alarum remigiis, Polorum, Solisque à Terra distantias decircinabo, *Foviales* Fascias spectabo, *Saturni* Satellites numerabo, ansasque cum annulo capeffam; divertam etiam pro fallendo mœrore, ad Lunæ, si dentur, incolas salutandos, Mariæque Lunaria transnaviganda. Sed ne fors tam longi itineris incommoda, novis perplexitatibus me irretiant, redibo in *Aëreo-Terr-Aqueum Globum*, atque videbo qua ratione pedibus inversis *Antipodes* capiti innitantur? At ne insvero, ibidem quoque gravis accidat casus, redibo ad meipsum, *Philosophicisve* contemplationibus vacabo, *Philosophia* enim & sui contemplationem, & Mortis meditationem, affectusque ita componere, ut non doleas, non tristeris, docet. Quæsitus *Junior Dionysus*: quid ipsi prodesset *Plato*, aut *Philosophia*? Respondit: *Ut equo animo, facileque ferrem Fortuna mutabilitatem. Cicero: si oportet velle sapere, dentur opera Philosophia.*

Sed fortè mei oblitus, extra Sphæram meæ activitatis spatior, siquidem tristissimo hoc in Theatro, *Lessus Funerales* sunt mei officii. *Expletur lachrymis, egeriturque dolor. Dat vires animo dolor. At mihi jam non est flere voluptas. Et lachryma defunt oculis, & verba palato.* Sat lachrymis, sat est datum doloribus. Effet quidem meorum partium, hanc horam non nisi laudibus, vitâ longiore dignissimi, *Spectabilis ac Generosi Domini LADISLAI KUN de KÁL* consecrare; at cum ejus virtutes, pro brevi ætate tantæ fuerint, ut eas rudis *Minervæ*, nulloque Rhetorico rore tinctâ, simul & obscura *Oratio*, non illustriores, sed obscuriores redderet, hocque lugubre Theatrum, ad novum mœrorem provocaret. Potius itaque in admiranda Corporis Ejus Machina, sapientissimæque structura, *Universam Philosophiam*, Mortis meditationem, tristium consolatricem repræsentabo. Si *Alcibiades*, *Socratem* in Symposio expressurus, *Pharmacopæi* Officinam pronunciavit; non incongruè dixero *Fabricam Humani Corporis, Universa Scientia Promptuarium, totiusque Philosophia Theatrum.* Quemadmodum itaque ingressus Officinam Pharmaceuticam, inveniet quælibet pretiosa, ad prætervandam & sanandum; ita in Homine quoque Sapientiæ thesauros reconditos cogitabis, in cujus rei *Technographia* donec lineam duxero, salivam gustumque Vestrum movero, eamque digniùs, & flosculis Rhetoricis exornandam Vobis commiserò, patimini me Vosmetipsos, in vestri

C 2

Vestri contemplationem deducere, Vosque Vobismetipsis tanquam in Speculo sistere.

Quidam Philosophorum rogatus: quando cepisset philosophari? Respondit: *Quando cepi meipsum nosse.* Dicitur olim nihil esse difficilius quam seipsum nosse, quod non tantum propterea potest verificari, quod homines venentur alta, & profunda montium, circumcant ambitum Oceani, gyros Siderum Baculo Astronomico inquirent, altissimos lapsus, fluctus fluminum, Marisque Bolide, vel etiam medio Campana Urinatoria, neglectis seipsis metiantur; verum etiam, quia in Homine *Universa Scientia*, tanquam in Speculo ita resplendent, ut non mireris ab Antiquis *Hominem* appellatum fuisse τὸν μικροκόσμον, quin miraculorum Miraculum, Scientiarum Cornucopias, atque Universi Epitomen.

Ad quod probandum, non hic instituum comparationem *Hominem* inter, & μακροκόσμον; non compingam, in tam parvam Corporis Humani molem, magna Luminaria Solem, Lunam, & Astra, non Tellurem, non montes, valles, sylvasque, non Maria, flumina, fluxus aut aestus Marinos; non memorabo cor, per corpus instar Solis, calorem diffundere; non adducam stupendum, in Homine Mentis & Corporis, ex quibus tanquam compendio, universa creata moles constat, conjugium; neque innuam, Mentem in Homine, majorem esse toto Mundo aspectabili:

Mente Deos adimus, si quid Natura negavit

Viribus humanis, oculis, id Mente videmus;

tacebo, Creatorem hujus Universi Infinitum, finita in Mentis idea, mirabiliter, vel illi qui solus in extrema Mundi ora foret constitutus, representari; nec indigeo, variarum imperfectionum collectione, ad querendum Ens Perfectissimum, nisi enim in Mente mea esset illius, Perfectissimi Perfectionum adumbratio, non scirem dari imperfectiones.

Potius *Humani Corporis Fabricam*, instar Statuæ Polycleti cogitabo, ad cujus imitationem, & ex cujus contemplatione, *Universa Scientia* formata; *Corporisque Humani* admiranda structura, vel necessitatem Scientiarum, Opificiorumque introduxit, vel eorum fundamenta, *ex Corpore Humano*, petita. Tantus est in partium *Corporis Humani* situ ordo, atque ornatus; tanta in dimensione symmetria; tantus in numero concentus; ut sine notabili deformitate, vel

nam

unam partium demere, transponere, aut aliquam superaddere, ipse quoque *Momus* non posset: tam mutuâ operâ singulæ conspirant, ad communem finem, quasi saperent, vel sicut in civitate optimè constituta, benè morati, rationabiles Cives, ad Civitatis conservationem. *Galenus* contemplando, istam pulcherrimam subordinatorem partium, admirabilem nexum, se Deo hymnum sacrificiis potiore cecinisse, asseruit.

Ingressus itaque *Humani Corporis* compagem, statim deprehendo, summo Perfectissimi Opificis artificio, & sapientissimo ordine, constructam quandam *Machinam*, atque ex pluribus partibus organicis, certo fine, ad certos motus, non nisi *mechanicè* producendos, convenienti structura, unitis, compositam. Motus animales conservationi congrui, tum in sensuum organis, tum quoad vegetationis, nutritionisque munera; alimentorum percolatio; ab excrementis repurgatio, totidem *Mechanicis Instrumentis: Vestibus, Fulcimentis, Funibus, Follibus, Planis inclmatis, Trochleis, Filtris, Cribris, Canalibus* &c perficiuntur. Sanguinis succus, per suos ductus, tanquam totidem rivus, quaquaveritum diffunditur.

Quoniam *Corpus*, multas functiones validis motibus, peragit, molles partes ossèa substantiâ tulciuntur, neque unico insistent ossi, sed pluribus, articulorum artificio, & Musculorum beneficio, ita colligatis, ut stabilitati, atque conformitati Corporis serviant. Ossa per Musculos, non tantum validius inter se connectuntur, sed etiam robur consequuntur, ne statim corporum incursu rumpantur, Musculi enim sunt, motus animalis instrumenta, quorum contractionibus, relaxationibus artus extenduntur, inflectuntur, variis modis torquentur, ut quod conveniens est animali querere, rapere, quod noxium est fugere, vel repellere, commodè possit. Notatu digna est hic Creatoris Providentia: *Hominum & aliorum Animalium*, quæ validiores motus obeunt, magnisque aliorum corporum impulsione sunt obnoxia, ossa rura voluit esse in medio carni, ut hæ molli substantia, resistent injuriis externis; at Cancros & Insecta ossèa crustâ conclusit, quæ si in tubos fuisset excavata, validiores ictus & conatus, ob tenuitatem ferre non potuisset, ut constat ex *Mechanicis*. Natatilia, quæ sat validis motibus agitantur, ut pisces, non longo tamen, nec magno labore, aut discrimine victum querere coguntur, spinâ aut cartilagine sunt prædita, quæ ossis naturam imitatur.

C 3

Par-

Partes solidas in Homine liquida eo artificio, irrigant & transeunt, ut eas ad motum pariter convenientem impellant, & cieant, ab iisdemque vicissim impellantur, atque in impulsu isthoc, & motu mutuo omne vitæ animalis momentum ponatur. Non immeritò itaque dixeris: Corpus Humanum Machinam esse, cujus solida partes, alia sunt vasa liquidis coercendis, dirigendis, mutandis, separandis, colligendis, & excernendis apta; alia verò Instrumenta Mechanica, qua figurâ, duritie, nexuque suo, vel sulcire alia, vel definitos motus exercere queant, effectusque non nisi ex certis causis necessariò sequuntur; quia nativitas, vita, mors, sanitas & morbus à causis Mechanicis, post Authorem earundem causarum, dependent; quemadmodum etiam aëre, alimentis, medicamentis vivimus, moveamur, viresque accipimus, ita iis detractis, omnis vis & agilitas corporis perit, vita abbreviatur, mors appropinquat. Sicut Author naturæ, vitam secundum Mechanicas leges, conservat, ita & morbi Mechanicas agnoscunt causas, unius enim partis vel minima labe, scilicet medio tenuissimæ acûs, vel spinæ facta læsio, saluberrimam Machinam subvertere potest; ut non immeritò Corpus Humanum, omnium Machinarum simplicissimum exemplar, jure dixeris, & sine Mechanica neminem in sui cognitionem posse devenire. Novi quidem multos Vestrum dedignari Mechanicam, Machinarum contemplationem, quoniam iisdem Opifices manus soleant admovere, at Machinam tum subtili artificio jucundæ, tum ad varia vitæ commoda utiles, Naturæ sunt imitatrices; Naturæ verò opera, sunt ipsa Authoris naturæ artefacta, in quorum generatione, & conservatione, infinitus est Instrumentorum apparatus. Os homini sublime dedit, Cælumque videre jussit, & erectos ad Sidera tollere vultus, quem statum, nulli hominum mutare licet, nisi vel necessitatis, ut laboris, somni, cibi sumendi &c. causâ, vel ut satis fiat variis vitæ officiis: quam perpendiculariter erectam Machinam, quicumque judiciosè contemplatus fuerit, vel in ea Staticam, Mechanicam inveniet, vel inde discet.

Quod ut penetretis, noveritis Corpori Humano vim motricem, à Potentissimo Opifice inditam; dari Mobile ipsam scilicet Machinam, & aliquid instar Fulcimenti, cujus ope exercetur actio motricis in Mobile. Noveritis etiam, dari in Corpore Humano Centrum Gravitatis, tale scilicet punctum, circa quod omnes partes in æquilibrio consistunt; seu: per quod divisi aut suspensi corporis, partes mole & pon-

& pondere erunt æquales. Illud verò punctum circiter ibi situm imaginæris, ubi ambæ manus demissæ concurrunt, demissumque Perpendiculum ex Centro Gravitatis, caderet inter duos pedes, in Basim Sustentationis, rectâ versus Terræ Centrum, & tunc Linea Directionis, vel Axis Gravitatis, audiret. Basim tamen Sustentationis non dicas solos pedes, sed totum illud Quadrangulare spatium, quod plantarum extremitatibus terminatur, Hypomochliumque dicitur.

Hinc jam Dei sapientiam nunquam satis admirari possumus, in ordinandis Naturæ Motibus, Animalia enim solo Naturæ ductu, adeò accuratè seipsa sistunt in Linea Directionis, ut nemo Mathematicus Geometriæ apices perscrutatus, possit tam subtiliter deprehendere, ac brevissimo temporis momento, Centrum Gravitatis. Quandoquidem seu consistentium quietem, seu gradientium motum, sive reclinantium sese inflexiones consideres, miram Naturæ artem intelliges, quâ præcavit, ne corpus gravitate delatum præceps caderet. Id autem assecuta est, motus ita disponendo, ut Linea Directionis nunquam caderet extra Basim Sustentationis, extra quam si ceciderit, in eam partem ruet Homo, in quam propendet Centrum Gravitatis; Unde Theoremata Mechanica: Si major est ratio ponderis ad pondus, quàm distantia ad distantiam ab Hypomochlio, vel Centro Vectis reciproçè, pondus quod, habebit majorem rationem, vincet oppositum. Et: Si major est ratio distantia ad distantiam ab Hypomochlio, quàm ponderis ad pondus reciproçè, pondus cujus major erit ratio distantia, vincet oppositum, quando enim non est eadem proportio reciproçè ponderis ad pondus, quæ distantia ad distantiam, æquilibrium turbabitur, cadetque Centrum Gravitatis extra Fulcimentum, in illam partem, in qua situm est corpus, cujus ponderis aut distantia major est ratio. In Italia quoque quædam Turres per artem inclinatæ, sine lapsûs periculo durant, speciali enim cura cautum est, ut Linea Directionis intra Bases caderet.

Idem Mechanismus, ex motu quoque hominum progressivo, constat, sicut enim in incessu, sublatis per vices cruribus, alternatim eisdem insistimus, uno semper Hypomochlii vices præstante; ita continuo Centrum Gravitatis mutatur, ex uno crure in aliud transfertur, prout Basis Sustentationis est, non nisi pes quiescens.

Corporis Humani compages est etiam Vasculosa, ex innumeris Canalibus oblongis, tanquam totidem Vasis, scilicet: Arteriiis

riis & Venis, aliisque, inter se connexis conflata, per quos tubos varii generis fluida, præcipuè verò sanguis, circumvehuntur; totumque corpus irrigatur; initio à Corde factò, & vicissim per venas ad Cor regresso: Unde emergit *Machina Instrumentis* quibusdam *Hydraulicis* similima, eritque Corpus animale omnium *Hydraulicarum Machinarum* opus artificiosissimum à summo Opifice ad certos fines elaboratum; licebitque in horum Fluidorum motu *Hydrostaticas*, *Hydraulicasque Leges* contemplari, ita enim constitutum est, locisq; congruis ita disposuit, idem Potentissimus Author, *Potentiam & Onus, ut Potentie motus velocior sit præ motu Oneris.*

Quemadmodum in *Machina Hydraulica*, Fluida pressione per varii generis tubos pelluntur, ita in Corpore Humano quoque sunt *Potentie Motrices*, scilicet: *Cor*, unde motus animalis, *Arteria & Vena*, tanquam totidem *Velles & Elateres*, quæ suis expansionibus & contractionibus progredi Fluida cogunt. Sunt insuper varii ductus, qui diversi generis liquida vehunt, *Medicis Vasa Lymphatica*, aliaque organa in carne & cute, quæ *Fibræ* dicuntur; quæ quoniam motu *systaltico & diastaltico*, id est, potentiâ se dilatandi vel elongandi, & contrahendi vel abbreviandi gaudent, fluidorum progressum indefinenter promovent. Talis motus *Elastici* signa sunt: Ventriculi inflatio seu à cibo seu à flatu, lingvæ expansio, carnearum partium compressio, & fortè etiam in Balneis vaporosis, aut æstate tumidior corporis habitus, gravidarum, hydropicorumque expansio, remota enim causa expansionis, vel compressionis, brevi intervallo membra in pristinum restituuntur statum. Hinc natum *Aërometrum* ex chorda & corio confectum, quod in aëre humido distenditur, in sicco verò constringitur. Hinc etiam natæ *Balista*, arcuumque tensio, *Elateria* Horologiorum, quædam *Scelopeta Aëolia*, multaque *Vasa Pneumatica*, aquas sub forma *Fontium Salientium* ejaculantia. *Hydrostaticum Theorema* est: *Liquidi partes tendunt, juxta Planum Inclinatum declivitatem, gravitasque liquoris regressum, per eandem viam impedit.* At loco istius *Plani Inclinati* in corpore Humano occurrit *Mechanica & Artificiosa valvularum*, quæ Cordis vasis assistunt, structura, figura, atque situs.

In *Hydraulicis* pro diversitate pressionis, & capacitate tuborum, motus acceleratur vel retardatur. Ita magna est diversitas motus sanguinis, pro differentia ætatis, vel diversitate capacitatis, aut nativa

tiva structura Vasorum, in *Arteriis* enim ut spatiis angustioribus motus est celerior, quàm in *Venis*.

In *Hydraulicis*, liquidum in eam maximè partem fertur, ubi minor est resistentia, obstructis verò tubulis, ubi apertura ad disfluendum occurrit. In Animali Oeconomia quoque, cursus sanguinis in partibus flaccidioribus, ob majorem resistentiam facillè imminuitur, transfluxus inhibetur, fitque stagnatio, inde verò Vasorum distensio, ruptio atque morbus; sin autem partium internarum tubuli obstruantur, sanguis magno cum impetu, ad alia, quæ potest aperta habere Vasa, ruit; unde sæpe funestæ extravasationes nascuntur, aut felices etiam vitæ, sanitatisque præservationes, ope *Venæ Sectionis*, sacræ Medicorum Anchoræ, quam imitatur *Fons Saliens*, aquam cum aliquo impetu, ad notabilem altitudinem eructans.

In quo motu Fluidorum Humani Corporis, variarum Machinarum occurrit *Typus*: Ex continua Cordis (: tanquam perpetui, quamdiu Homo vivit, *Mobilis*;) *Systole* atque *Diastole*, tentatum est, arte humana, *Perpetuum Mobile*, at nonnisi *Infiniæ sapientiæ* admiratio inventa, quæ tot perpetua mobilia construxit, quot sunt animalium Corda, ubi enim perennis, sanguinis in Cor, affluxus cessat, ipsa vita est in periculo. Non temerè itaque Cor antiquis dictum fuit: *Primum movens, vel vivens, & ultimum moriens.* Cor circiter singulis minutis secundis, per Arterias propellit sanguinem ad Corporis membra, isque motus tangentis digiti Pulpas pulsat, qui *Pulsus* dedit occasionem, non tantum *Campanis*, sed & *Chronometris*, quæ alternis suis diadromis, prima & secunda minuta horaria determinant.

Difficilis quidem sanguinis, in erecto Corpore ad caput, perpendicularis ascensio, at provida Natura, non tantum brevem viam inter Cor, & Cerebrum statuit, sed & sufficiente *Potentia Motrice*, ad propellendum Cor instituit; quemadmodum in plantis, succus nutritius ad ingentem altitudinem, potest elevari, aëre succos intrâ Terræ poros, hinc autem in interstitia radicum, plantarumque protrudente. Naturam hinc Ars æmulatur in *Antlia Aquatica*, seu: *Pressoria* (: ab Inventore *Ctesibia Machina* dicitur:) in qua ascendere cogitur aqua, vi prementis emboli, & per orificia vel tubos ejicitur.

Cor est ipsa *Antlia*, non enim tantum recipit, continuo fluentem sanguinem, verum etiam beneficio compressionis, in annexos tubos per eorum orificia fortiter expellit, & ejaculatur. Quod æquilibrium sangvi-

sanguinis imitantur *Siphones* quoque, seu *erecti*, in quibus infusus liquor se continet in eodem parallelismo, seu *inversi*, in quibus non tam copia liquorum, quam altitudinis, aut perpendicularum habetur ratio; hinc orta *Aquilegia*, docens librationem aquarum intra canales.

Adhuc progrediamur in Corpore Humano, & deprehendemus *Mensuram Proportionatam*: Altitudinem Hominis æqualem distantia, quæ pedibus benè divaricatis occurrit; aut spatio, quod extensis brachiis, inter extremitates duorum longiorum digitorum, intercedit, unde illud: *Suo quemque pede ac modulo metiri verum est. Digiti quatuor transversim juncti constituunt Palmum, tresque hominis ejusdem Pollices: duodecim eorundem spithamam; sedecim Pedem; viginti quatuor Cubitum. Sex Pedes, aut quatuor Cubiti æquantur staturæ humana.* Quanta est latitudo palmi, vel quatuor digitorum, tanta medii digiti longitudo. Major Indicis articulus æqualis est frontis altitudini, Pollicis verò major articulus oris apertura. Invenies in Corpore Humano Circulum, si quis enim manibus extensis, pedibusque protensis supinus jaceat,posito circini crure in umbilico, peripheria tanget extremitates artuum. Potuerunt sphaera ad imitationem Capitis, oculorum, &c. Cylindri ad imitationem ossium excogitari; aliaque membra, & artus Corporis Humani, conos videntur repræsentare vel adumbrare.

Si vis furcâ onus quodpiam levare, deprehendes in te *Vestem Heterodromum*, *Vires* scilicet *Moventes manus*, *Hypomochlion* genu vel pedes, quibus furca inniritur, secundum Legem Mechanicam: *Momentum Potentia, ita se habet ad onus, uti distantia illius, ab Hypomochlio, ad distantiam hujus ab eodem.* Unde Rustici, pondus attollere volentes, pro *Hypomochlio* interdum supponunt lapides, aut ligna, manente proportione distantiarum ab *Hypomochlio*, & ponderis, viriumque, reciproca. Hinc nata *Navigiorum* quoque *Gubernacula*, quin & *Murariorum Carri* devehendis oneribus, tanquam *Vestis Homodromi*, aptati.

Contemplare in Hominis structura *Hygroscopia*, humiditatem & siccitatem aëris, per certos gradus demonstrantia, cælo enim existente humido, vasa distenduntur; unde in Balneis quoque, sæpe ita intumescit Corporis habitus, ut Vasa sanguifera notabiliter veniant in conspectum; Corpusque Humanum poterit *Vivi Calendarii* vices gerere, non rarè enim animadverrimus, sub notabili aëris & tempestatum mutatione, in cicatricibus, vel partibus antea sauciatis, sensum mole-

molestum. Qui internis partibus affecti sunt, sæpe à qualibet aëris mutatione, solent aliquid incommodi, perentiscere. *Vivum Calendarium*, sic quoque poteris in te imaginari: *Quoniam Romani*, ex ordinatione *Romuli*, decem numeraverunt *Menses*; *Numa* verò *Pompilius* superaddidit *Januarium*, atque *Februarium*; exceptis *Januario* & *Februario*, illo triginta unius, hoc præter Annum *Bissextilem*, viginti-octo dierum; diversam *mensium* inæqualium magnitudinem, sic habebis in digitis: erige *Pollicem*, *Medium* & *Auricularem* digitos, *erecti*, incipendo numerare à *Martio*, monstrabunt *menses* triginta unius, *depressi* verò triginta dierum. *Sciatericum Horologium* multi sic quarunt in manibus: Hyeme vultum, Æstate dorsum obvertentes Soli, stramen Pollice stringunt, juxta ductum (: ut vocant :) *Linea Vita*, & extensa manu ad Solem, observant, num *Mons* (: ut loqui amant :) *Veneris* obumbret subjectam *Vallem*, caventes ne ad *Lineam Vita* umbra pertingat; quibus positus, juxta eorum calculum, umbra straminis ostendit horam Solis, supra Horizontem nostrum, morantis, in articulis vel extremitatibus digitorum.

Fortè me cachinno exciperetis, si dicerem Vos esse totidem naturales *Folles*, *Follium* in Officinis Ferrariis conspicuorum exemplaria; atque *Pulmones* immediata *Respirationis* Organa, vasculosa & porosa sua substantia *Folles*, *Arteriam Follis Canaliculum*, *Laryngem* autem *Orificium* repræsentare. *Follium* tabulæ ubi distenduntur, aër extrinsecus irruit, at à gravitate superioris tabulæ compressæ, expellitur, donec & priori, & posteriori modo, æquilibrium restitatur; ita in Homine, quando latera Thoracis, ubi siti sunt *Pulmones*, expanduntur per *Inspirationem*, aër irruit, detumescens verò iisdem tubulis, aër per os, & per nares, in faucibus hærens expellitur, medio *Expirationis*. Licet *Folles* *Officinarii*, non eodem loco excipiant, & regerant aëra, respirantes verò eodem, exinde id solum innotescit, *Artem* in multis deficere à *Natura*. Cui reciproca *Respirationi* debent natales, *Recentium* ingeniosa inventa, inter quæ, velut inter ignes *Luna* minores, eminet *Antlia* vel *Machina Pneumatica*, pro aëris exantlatione, atque intrusionem, ad varios usus, confecta.

Et prout *Inspiratione*, calidior vel frigidior hauritur aër, pro ejusque varietate, non tantum sanguis incalcescit vel frigescit, verum etiam *Vasa Lymphatica* nunc expanduntur, nunc comprimuntur,

cur, iterum cerne Artem Naturæ Simiam in *Baroscopiis*, maximè in *Thermometro* vulgò *Florentino*, in quo contentus liquor ab externi aëris calore expanditur, frigore in angustius spatium coarctatur.

Penitiùs ingrediere Oeconomiam Animalem; in ciborum masticatione & chylicatione, occurret *Chymia*. Deprehendes ad formam chyli, ex alimentis ritè concoctis emergentis massæ, inventam Medicorum *Emulsionem*, ex seminum quorundam medulla, commodo liquore perfusa eductam. Invenies *Chymicorum Retortam* duobus orificiis pertusam, in stomacho, vel ventriculo, cibum masticatum recipientem, coquentem, & ad suos usus distribuentem. Invenies *Menstruum*, liquorem durissima Metalla dissolventem, ipsam scilicet *Salivam* alimenta assumpta resolventem, & chylicationem præparantem. Invenies eorundem *Chymicorum*, depurandis liquoribus aptata *Filtra*, & *Cribrum* in Hepate, Liene, Renibus, Glandulis &c. quibus mediantibus chyli partes crassiores, à subtilioribus percolantur, & secernuntur.

Videbis etiam in *Musculorum*, motus voluntarii Instrumentorum relaxatione, & tensione, Geometrarum *Quadrangula Obliquangula* juxta Leges Mechanicas, repræsentari.

Subintra amplum *Auris* orificium, gradatim angustius redditum, & perlustra, si possis, multiplices ejusdem cavitates rectas, atque contortas concamerationes, mæandros, gyros, occurrentq; *Labyrinthi*, seu: loca variis itinerum ambagibus inflexa, qualia in Ægypto, Lemno, Italia, nec non in Insula Creta, Dædalo Naturam imitante. Hinc desumptum intelliges, non tantum *Cornu Aucusticum* pro recipiendo, sed & pro derivando sono, *Tubam Stentoreoponicam*, ut rectam, ita præcipuè in formam *Spiræ* efformatam, nec non *Carcerem Dionysii Siracusani*, *Cochleam Aquaticam Archimedis*, atque *Tympana Militum*, & in genere *Phonurgiam*. Placeat *Spiris* circumvolutam *Cochleam* quoque, ponderibus movendis, aut attollendis, utilem, ex parte hinc derivare, cum *Terebris Rusticorum*, *Prelis Typographorum*, atque *Bibliopegorum*.

Harmonia quoque Organorum Humani Corporis, est *Musici* concentus idea, ipso enim ore dignum, suo Fabricatori melos, Homo resonat.

In *Dentibus* incisoriis, masticationi ciborum intervientibus, non tantum *Molendinorum* species apparent, non tantum *Cunei* repræsentan-

sentantur, *Ensisibus*, *Cultris*, *Securibus*, *Clavis*, *Dolabris* ad imitationem paratis, sed etiam exinde inventi: *Vestres simplices & geminati*, *Nucifragibula*, *Cultri incisori* *Pharmacopolarum*, *Stabulariorumque*; nec non *Mallei* clavis evellendis, *Forcipes* oneribus tollendis, *Forficesque* iisdem dividendis aptati, tanto plus virium habentes, quo longiora sunt brachia, juxta *Theorema Mechanicum*: *Uti se habet distantia oneris ab Hypomochlio, ad distantiam potentie ab eodem, ita potentia se habet ad onus movendum*. Hinc pendet jactabunda *Archimedis* promissio, de Terra loco movenda, si puncto immobili, idest, *Hypomochlio*, pedibus insistere potuisset.

Architecturam Civilem etsi genuit necessitas, ejus tamen *Eurhythmiam*, *Symmetriam*, & *Acribeiam* docuit partium Humani Corporis venustas, commensuratio, ad quam mensuram proportionemque, multi cogitant *Arcam Noë*, *Templumque Salamonis* constructa fuisse, summus enim Naturæ Opifex, omnia numero, ordine, & mensura disposuit. Unde ab antiquissimis temporibus, *Mensura* quoque desumptæ fuerunt à Corpore Humano, miram in se partium *Symmetriam* complexo, ut sunt: *Digiti*, *Pollices*, *Palmi*, *Spithama*, *Ulna*, *Cubiti*, *Orgya*, nec non varii *Pedes*, ex Pedum multiplicatione *Palmipedes*, *Passus*, *Milliaria*, *Stadia*, *Parasanga* Persarum, *Schœni* Ægyptiorum, *Fugera*, & aliæ *Mensura*.

Quemadmodum in Corpore Humano, aliæ partes sunt *Necessitatis*, ut: *Cor*, *Hepar*, *Cerebrum*, *Pulmo*, *Ventriculus*; ita *Officinariis Architectonicis*, partes essentielles sunt: *Fundamentum* instar *Cordis*, *Muri* & *Testæ*; parietes, autem ad instar erectæ stature humanæ, perpendiculariter eriguntur; at sæpè *Anteridibus*, vel *Erismatibus*, *Columnis*, maximè altiora ædificia, & sepes hortorum manuntur, quemadmodum Homines quoque bacillis innituntur. *Fundamentum* satis latum solet poni, ut in Homine pedes, instar *Stylobatæ*, in longitudinem & latitudinem extenduntur, nec sine distantia sunt juncti. Ut firmiora sint ædificia *Calce*, *Virgis ferreis* vinciri solent, Humanum quoque Corpus variis muscibus, fibris, tendinibus, carne connexum est. *Commisura* ossium est apta ad functiones vitales, lapides quoque vel ligna benè complanata, & invicem in planis conjuncta, firmiter coherent. Ut diversi generis partibus firmitati, & munimento, est cutis, ita contra aëris vicissitudines, muris, ipsa *Trullisatio* & *Albarium* opus. In Homine sunt etiam

partes Commoditatis, vel majoris, ut sunt: Oculi; &c. vel minoris, ut: ungues ad arcendas injurias; in ædificiis quoque, variæ commoditates quæruntur, conclavium, captandi luminis; &c. Sunt in Homine quasi conclavia varia, & sufficientia, variorum depositaria; sunt oculi, quasi totidem fenestræ; sunt portæ, sunt varii camini pro transpirationibus; sunt aptissima foraminula, sibi invicem respondentia; est Cor instar *Cabineti* pro secretis & igne. Ornatus rem quamcunque commendat, ut ædificia picturæ, sculpturæ, alique *ordines Architectonici*; Homines ornant pili, ut: coma & barba, & alia Corporis venustates. Sunt in Homine partes ministræ, ut: os, ventriculus, nervi, cerebrum; sunt in ædificiis quoque scalæ, trabes, januarum, fenestrarum postes, atque columnarum fulcrorumque species.

Architectura Militaris quoque a munimine, vallis, armisque Corporis animalis, cæpit originem; ut *Arithmetica* à *Digitis*, eorumque connumeratione, ex mutua enim, & varia, non nisi decem figurarum combinatione, omnes numeri resultant.

Ipsius *Medicina* Magistra, est Corporis Humani fabrica, prælucente *Anatomia*, membrorum Humanorum, partium solidarum & fluidarum, regulariumque iisdem inditorum motuum, notitia, quâ quicunque Medicorum destituitur, tam felix est in curandis morbis, quam Noctambulo in dirigendis gressibus, quàm cæcus in discernendis coloribus. Medicorum enim tanquam ministrorum, & non Magistrorum naturæ, *Purgantia*, *Emetica*, *Diaphoretica*, *Diuretica*, *Expectorantia*, *Salivantia*, *Vesicatoria*, *Setacea*, & alia medicamina, Oeconomix animalis motus imitantur, iisque porrigunt auxiliatricem operam.

Jam Vos deducam in Visualem Oculorum Camera, ad contemplandam in ea, infinitam Opificis sapientiam, nec non Geometrarum plurimas veritates, ita ut dubius hæream, an Oculum dicam *Opticam*, *Catoptricam*, & *Dioptricam*, an ob has scientias Oculum eruam. Hæreo an Oculum aulim, Philosophorum Camera Obscuram nominare, aut in Camera Obscura, Naturalis Oculi representationem admirer, eo enim excepto, quod in hac *Artificiali Camera*, imagines inverso situ pingantur, nullum *Artis Pictoriae* vel excellentissimum opus, cum hic refracti luminis admirando lusu, est comparandum. Hic enim partium omnium proportio eâ servatur *ἰσότης*, quam assequi humana manus nunquam valet. Hic nè pilus quidem unus, aut filamentum laceræ alicubi vestis negligitur, quam perfectionem attingere nulla Hominis potest industria.

Neque

Neque verò in candido linteamine solum, sed & in laquearibus, in astantium vultibus, vestibus &c. imagines istæ, quamvis obscurius pictæ cernuntur, telâ tamen istâ more solito excepta, ab ejus etiam postica parte, quodammodo transparentes, distinctè satis videntur.

In Naturali Oculo, est foramen rotundum, *Pupilla* dicitur, ad transmittendam objectorum imaginem, & in *Retina Tunica* pingendam, ita *Camera obscura* est parvulo foramine patula, per quod externorum objectorum imagines, è regione positæ, in materia candida delineantur. Præter foramen, est obscurus quoque locus, *Tunica Uveæ*, & *Choroidea*, respondens; nec non *Vitrum convexum* in foramine, *Oculi Naturalis Humores*, *Vitreum* & *ChrySTALLINUM* repræsentans.

Ex quali objectorum in Oculi fundo, clara & distincta delineatione, prodiit *Perspectiva*, quæ sub debitis lineamentis, res objectas in papyro repræsentat. Hinc si tantum per cæcas lineas, rudis quædam descriptio fiat ædificiorum, *Protographia*; si ædificii Horizontalis plano insistentis, vel figuræ Horizonti parallelæ, ut: hortorum, urbium, camporum fiat delineatio, *Ichnographia*; si repræsententur frontispicia domorum, urbium, templorum *Orthographia*; si describantur ædificii partes, & latera, *Schænographia*; si tantum basis adumbretur, *Sciagraphia*, natæ sunt, cum affinis Scientiis: *Astronomia*, *Geographia*, *Cosmographia*, *Chorographia*, *Hydrographia*. Ex visione etiam sequentia, & alia, deducta sunt *Theoremata*: *Quicquid videtur, sub aliquo angulo videtur*. Pro quantitate angulorum, objecta quoque majora vel minora, videntur. *Æqualia objecta, prout viciniore sunt oculis, ita & majora apparent*. *Lineæ parallele in longum protractæ, eo sibi invicem viciniore apparent, quo magis protractantur*.

Reflexæ visionis quoque consideratio, dedit varii generis *Specula*: *Plana*, *Angularia*, *Spherica*, eaque *Convexa*, vel *Concava*, *Caustica* & alia; *Machinam Catoptricam*, in qua quæcunque volueris exhibentur, *Machinam Theaurariam*, quæ omnis generis mercibus onusta esse videatur; variaque *Theoremata*: *Omne speculum reflectit lumen, secundum lineas rectas, & à quolibet puncto, in quod incidunt*. *In omnibus speculis, radii incidentes reflectuntur ad angulos æquales, angulis incidentiæ*. *Moto oculo, objectum in alia speculi parte, conspicitur*.

Ex *Radiorum Luminis* ad oculos missorum, in oculis & per diversa media transeuntium, varia *Refractio*, excogitata sunt *Perspicilla*,

ailla, quæ visûs vitia emendent; *Tubi Optici vel Batavici seu Telescopia*, in Presbytis quidem *Convexa*, in Myopibus *Concava*; *Microscopia seu Engyscopia*, quæ visibilium species augent. Hinc accensa *Lucerna Magica*, quæ in tenebris objecta quidem representat, sed gestantem occultat. Hinc inventa *Laterna Megalographica*, seu *Thaumaturgo*, quæ parvulas imagines, in vitro depictas, in oppositis parietibus albis, grandi forma, suis lineamentis exprimit.

Ex his innotescit, immensa Creatoris Sapiencia & Potentia, in Corporis Humani fabrica: innotescunt, in tanto compendiolo infinita scientiarum semina, & exemplaria: apparet etiam Corpus Humanum, quantis parasangis superet, Artem ejusdem Simiam; Artium enim commemoratarum Instrumenta, sunt grandiuscula & manui hominum proportionata, at in Corpore Humano spirituum animalium minutia, per insensiles nervorum meatus, stupendos producant effectus. Artis opera, ut ut in suo genere perfecta, decremента patiuntur, nec vim sibi similem producendi habent; at in Homine fit incrementum membrorum, multiplicatio specierum, usque ad terminum, cum pulvis in pulverem revertetur. E contra licet Ars, artefactorum quædam organa attrita resarciat, in Homine tamen integra organa, ut: pulmones, hepar, musculos, ossa &c semel penitus corrupta, aut sublata, vix ac ne vix quidem, vel Medicina restituet. Multa quidem sunt corpora ut: Sol, Luna, Terra, quæ multis seculis durant, nulla arte humana demolienda, at membra humana sensim sensimque resolvuntur. Ex quibus constantibus, & æquabilibus Astrorum, maximè, Solis; variantibus, humanæ vitæ, revolutionibus non tantum *Pendula*, *Clepsydra*, *Horologia* nata, sed etiam, ex eorundem cum Hominis ætate comparatione, ipsa *Chronologia*.

Si itaque super præsentè lugubri Theatro, *Chronologiam* quæras, *Speçtabilis ac Generosi Domini LADISLAI KUN de KAL* Vita, decem & octo vicibus, numeravit Solis in Eccliptica orbitam.

Si venari *Artem Heraldicam* quoque volupe esset, statim occurreret, *Speçtabilis ac Generosus Dominus STEPHANUS KUN de Kál*, Patrens inestissimus, multisque meritis ad Patriæ commoda natus: cujus præclaris virtutibus promovendis, utinam membrorum inbecillitas, morborumque, tanquam totidem fluctuum, frequentes inundationes, remoram non posuissent, optatæ valetudinis delicias, amaro variarum ægritudinum absynthio, vitæ & sanitatis Author, non tempe-

temperavisset! Unde etiam *Speçtabilis ac Generosa dilecta socia*, tristissima tamen Mater, non sine omni *SOPHIA KESERÛ!* Attamen inter frequentes animi mœrores, sapienti sua circumspèctione, ita bonæ menti studuit, ut animo infracta, cœlesti intenderit *Sophia*.

Si *Lineam Paternam* consideres, videbis *Speçtabilem ac Generosum LADISLAUM KUN de KÁL*, multis præclaris Familiis, Cognatione atque Affinitate junctum, in *Linea Collaterali*, fuisse; secundum *Lineam Descendentalem* verò, quasi concentratam vel extractam, quandam quintam essentiam, è *Speçtabilibus* quatuor Familiis *KUN de KÁL*, *Hufár*, *Zakariás*, & *Daczó*.

Ex Inclyta Familia *KUN de KÁL*, in *Linea recta Ascendentali*, primum occurrit Inclytæ Sedis Siculicalis Maros, quondam Vice-Capitaneus, & supremus Ductor, *Speçt. ac Grösus D. Ladislaus Kun*, Genitor nunc amarè lugentis Parentis; nec non quondam *Spblium ac Generosorum Matthia*, & *Ladislai Kun*; item *Speçt. ac Grösa* quondam *Helena Kun*, *Sp. ac Gröso D. Nicolao Fármi* nuptæ; quorum *Illum Sp. Filii*, ac *Filiæ* nunc lugent, *Hanc* verò jam dudum parentavit *Filia*, *Speçt. ac Grösa*, sed tristis, *Dnâ Helena Fármi*, Consortis *Speçt. ac Grösi Francisci Tsapai*. Proavus verò *Speçt. ac Grösi LADISLAI KUN*, *Speçt. ac Grösus Matthias Kun*, *Serenissimi* quondam Principis Transylvaniæ, *Georgii Rákóczy junioris* Capitaneus, in cruento juxta *Gyalu* prælio, post præclara facinora lethali vulnere extinctus. Atavus quoque *Speçt. ac Grösus* quondam *Benedictus Kun*, præfata Inclytæ Sedis Siculicalis Maros, Supremi Capitaneatus Officio, non tantum præfuit, sed etiam Inclytam quondam Familiam *Hufár*, volens illustrare, duxit in Conjugem *Spblem ac Grösam* dudum *Barbaram Hufár*, *Filiam Speçt. ac G.* quondam *Matthia Hufár*, de *Brenhida*.

Huic *Spbili* Familiæ *KUN de KÁL*, incorporata fuerat *Speçt.* quoque Familia *Zakariás*, nam *Spec. ac G.* quondam *Matthias Kun*, duxerat *Spblem ac Grösam* quondam, *Annam Zakariás*, *Filiam S. ac G.* quondam *Sigismundi Zakariás de Doboka*, ex *G.* quondam *Anna Szilvási*, *Filia* pridem *S. ac G. Andrea Szilvási*, ex *G.* quondam *Dnâ Juditha Somlyai*, *Filiâ* olim *S. ac G. Caspari Somlyai*, ex *S. ac G.* quondam *Fœmina Juditha Dobokai*, *Filiâ* quondam *Speçt. ac Grösi D. Emerici Dobokai*, de *Doboka*.

Si temporis penuriâ exspatiari liceret, non tantum innuerem in *Familia Dobokai*, *Magnifici Titulum*, olim non ita obvium, ut hodie,

claruisse, ex ea *Banos* progenitos fuisse; verum etiam memorarem, S. ac G. quondam *Sigismundi Zakarias*, non tantum prætitulatam *Annam* fuisse Filiam, sed etiam *Juditham* Conjugem S. ac G. quondam *Andree Nága*, Matremque *Barbaræ Nága*, Conjugis S. ac G. quondam *Joannis Boros de Végh Gyonta*: cujus Filium S. ac G. quondam *Ladislaum Boros*, Parentem habuit nuper *Spec. ac Generosi Pauli Rhedei de Kis Rhede* Relicta, *Spec. ac Grösa D. Barbara Boros*; ex qua nati *Spec. ac Grösus D. Josephus Rhedei*, nec non nuper *Illustrissima Catharina Rhedei*, quondam *Illustrissimo Baroni Adamo Székely de Boros-Fenö* nupta; item *Ilma Susanna Rhedei*, *Illmi Liberi Baronis Francisci Vesselényi, de Hadad*, instar pupillæ oculi dilecta.

Prætitulati *Spec. ac Grösi* quondam, *Ladislai Boros* secundo-genita, *Spec. ac Grösa Catharina Boros*, *Spec. ac Gröso* quondam *Paulo Bagosi* prius nupta, peperit, arma Suxæ Majestatis Sacratissimæ, Principis nostri Hæreditarii fideliter, & fortiter, itringentem *Ladislaum*, & *Illmam Elizabetham Bagosi*, ab *Illmo Libero Barone Volfgango Bánfi, de Lofontz*, ductam. Ex secundis verò nuptiis cum *Illmo Ladislao Vaji, de Nagy Vaja*, celebratis, præspecificata *Ilma Catharina Boros*, peperit *Illmos Dominos Ladislaum, & Michaëlem Vaji*.

Paulò ante præmemorati etiam, quondam S. ac G. *Andrea Szilvási*, secundo-genita, S. ac G. quondam *Catharina Szilvási*, nupserrat S. ac G. quondam *Stephano Ördögh de Nagy Isküllö*, & pepererat S. ac G. quondam *Stephanum Ördögh*, qui sibi cognominem reliquerat Filium, & Nepotem *Georgium*, jam denatos quidem, *hujus* tamen Filius *Spec. ac Grösus Stephanus Ördögh*, solus ex eadem Spectabili Familia superest.

Spectabilem Familiam *Datzo*, in Spectabilem Familiam *KUN de Kát*, induxerat Prætitulatus *Sp. quondam ac Grösus Ladislaus Kun*, ducta in vitæ & thori sociam *Spec. ac Grösa* quondam *Helenâ Datzo*, Filia quondam S. ac G. *Francisci Datzo, de Sepsz Sz. György*, ex S. ac G. quondam *Helena Mikes*, Filia pridem *Spec. ac Grösi Georgii Mikes, de Zágon*, ex Spectabili ac Generosa olim *Elizabetha Daniel*.

Si relegeres, vel audire averes Genealogiam, in Linea Materna cognosceres, *Spectabilem ac Generosam Dominam Sophiam Keserü, Sp. ac Grösi* quondam *Stephani Keserü de Boros-Fenö* Filiam, ex *Sp. ac G. quondam Clara Karoli*, eandemque Neptem *Spec. ac Grösi* quondam *Thoma Keserü, de eadem Boros-Fenö*, Arcis *Gyula* Supremi Capiranei,

nei, ibidemque contra Turcas Arcem expugnantes, laudabiliter vitam cum morte commutantis, Conjuge existente *Generosa* quondam *Eva Vántsa*.

Prænominata verò *Spec. ac Grösa Clara Karoli*, Parentes fuerunt *Spec. ac Grösus* quondam, *Georgius Karoli, de Bénye*, & *Spec. ac Grö Clara Kontz*, Filia *Spec. ac Grösi* quondam *Pauli Kontz, de Lörintz-réve*, & *Grösa* quondam *Barbara Kálnai*, Filia *Sp. ac G. quondam Pauli Kálnai*, ex Conjuge de *Illustrissima Familia Keményiorum* quondam oriunda.

Præmentionata quoque *Barbara Kálnai*, primùm nupserrat *Spec. ac Gröso* quondam *Stephano Thorotzkai, de Thorotzko Sz. György*, ex quo thoro natus erat quondam *Spec. ac Grösus Sigismundus Thorotzkai*, Pater *Spec. ac Gröforum* quondam *Petri & Matthie Thorotzkai*. *Illius* Liberis *Spblbus ac Grösis Dnis Sigismundo, Francisco*, nec non *Elizabetha* adhuc superstibus. *Hujus* verò unica Filia, (: *Illustrissimi Comitis Georgii Bánffi, de Lofontz*, Augustissimæ Suxæ Majestatis Imperatoris, & Principis Transylvaniae Hæreditarii, Actualis Camerarii, & Inelyti Comitatus Dobocensis Supremi Comitis, dilecta Conjunx :) *Illustrissima Agneta Thorotzkai*, adhuc vivit.

O felicem! cui tantorum Majorum admiranda facinora licuit, ad imitandum contemplari, at *Spblis ac Grösus Dñs LADISLAUS KUN de Kát*, Majorum præclare gestis non minora pollicebatur; nolisset enim a *Spbili* Familia, suis meritis pretium emendicare, potiùs illustri superpondio, gesta *Spblis* Familiae voluisset exornare, nisi tam florentem furculum, Variolorum exanthemata, insperato mortis eventu succidissent, Virtutibusque Ejus, de die in dies succrescentibus, terminum posuissent.

Si Historicis liceret vacare, non tantum ex Corporis Humani varia, nunc & aliàs observata dispositione, educerem *Historiam*, quæ est Corporis Humani actionum, atque gestorum narratio, sed & *Spectabilem* Familiam *Kun* repeterem ab antiquis *Cunis* hodie *Cumanis* dictis, qui circa A. 1240 sub Rege Hungarorum *Bela Quarto*, sedes suas fixerunt circa *Temesvárinum*, & *Tibiscum*; neque negligerem 21-mum Regem Hungarorum *Ladislaum III. Cunum* cognominatum, sub quo Tartari secunda vice invaserant Hungariam, & intestinum bellum ita exarserat, ut igne ferroque penitus devastata, ac ad ultimum exitium, redacta Hungaria fuerit. Nobilitas enim præ gravissi-

villima egestate, ad rusticandum coacta, plaustra ad bigas, vel carros redacta, absumptisque gregibus, ac armentis, ab hominibus tracta, unde *Ladislai Kun* currus coeperunt appellari. Memorarem etiam *Ladislauum II.* Regem Hungariae, post sex mensium, & quinque dierum regimen immatura morte, multorum lachrymis, ut noster *LADISLAUS*, creptum. Si *Ludovici* Regis, in nunquam satis deplorando praelio *Mohatsiensi*, caesi, tantum apud populum mansit desiderium, ut pro ejus memoria cusis, nummis aureis, in eorum antica parte, *Regis pueri coronati, & culcitra insidentis, effigies* videretur, his in circulum cunctibus verbis: *Ludovicus Filius, R. Hungariae & Bohemia;* in postica, carmen legeretur: *Buda potens, & Pannonii Gens Martia Regni, Quod fuit, esset, si viveret iste puer. Spectabili quoque Domino LADISLAO KUN* ob luctuosum desiderium, ecce picta, & undique expansa imagines. Moris erat apud Antiquos: Imagines & expressos vultus illorum, qui Familiae decus fuerant, in aedibus habere, aedibusque amovere nefas fuit, ut eo magis splendor Familiae, ac vetustas notaretur; tempore luctus vero Familiae, in exequiali pompa, & apparatu funeris, aedibus educebantur, & una funus comitabantur, ut *defuncti desiderium, representata illa species, leniret, posterosque ad praecleara facinora, domi forisque obeunda, invitaret,* ac si illi, quorum vultus exprimebantur, viverent. Habent *Spectabilis* Familia, atque *Spbles* Fratres *Imaginem Spectabilis ac Generosi LADISLAO KUN,* quantum fieri potuit, vivis coloribus expressam, & appensam parietibus; Habent intra & extra aedes, expansa facinora imitanda, quae si aqua pensentur lance, *Philosophia* quoque *Moralis,* in Ipso se nobis sistet.

Ergo si Annos numeraveris, tantum xviii prodibunt, natus enim A. 1714. A. 1732, 9-na Octobris denatus est, at si eosdem ponderaveris, Te, & me plus vixisse deprehendes, ad facoma enim vitae, nobis adhuc multa agenda restant, Ipse vero agenda, cursumque majori quam nos, celeritate peregit, celeritas siquidem cursus non tantum ex temporis spatio dependet, verum ex magnitudine quoque, quam pensat moles. Quisquis itaque multiplici virtutum mole, minus spatii emetitur, majus est momentum, seu vis motus, quam annorum vitae, juxta *Theorema Mechanicum: Graviorum ex distantis suspensorum motus, circa idem centrum, sunt ut distantiae quoad spatium & velocitatem.* Vita Defuncti ad longitudinem nostrae vitae, ita se habet, ut pondus vitae Ejus, ad pondus nostrae vitae.

Ejus

Ejus praeponderat. Ergo reciprocè vita quoque Ejus longior est nostrae. Spatia vitae inaequalia aequiponderant, si spatia sint reciprocè ut res gestae; sed rerum ab eo gestarum, major est ratio ad nostras actiones, quam reciprocè dierum vitae nostrae numero plurium, ad dies Ejus pauciores. Plus itaque nobis vixit, *Theorema* enim est: *Si duo pondera inaequalia extremis Libra, aut Vectis appensa, inter se sint in ratione suarum distantiarum reciproca, erunt in equilibrio,* at inter nostram, & Ejus vitam, nullum est aequipondium, repraesentantes enim tibi *Stateram Romanam,* speciem *Vectis* inaequalium brachiorum, & longiori imaginis appensam nostram, breviori Ejus vitam, nostrae vitae nondum tanta facomata virtutis annexa, ut praeponderassent vitae Ejus bene gestae, atque ad terminum vel quietem pervenissent.

Paradoxa: Multi senium ante senectutem adipiscuntur. De *Ludovico Rege Hungariae* dictum fuerat: *Ante annos viginti canuit. Quidam senes nunquam sunt senes. In longissima vita, saepe minimum est, quod vivitur.* Monstrum *Romani Imperii Caligula* spatio 29 Annorum fortè nullum; *Drusus* sub decursu 63 Annorum non tres; portentum *Regum Nero* 32 Annis, nec duos Annos, vixerunt. *Ille vivit qui bene vivit. Diu vixit, qui bene, qui honestè, vixit.* Vivere est agere, otiosi est mori, vitiis immori non est agere, qui enim aliud agit, quam deberet, aequè ac qui dormit, nihil vitalibus actionibus conveniens agit. In hac vitae scena unusquisque suae fabulae actor, non spectator constitutus est. Ergo satis vixit qui bene vixit; nihil vixit, qui malè vixit.

Proinde *Spectabilis ac Generosi Domini LADISLAO KUN* quid numeras Annos? *Vixit maturior Annis, acta senem faciunt haec numeranda tibi.* Non diu sed satis vixit, satis ecurrit, qui brabeum obtinuit; satis peregrinatus, qui scopum assecutus est: jucundius est si venti vehementia, citò in portum transferat, quam si segnes venti longissimo tædio, medio in mari delassent. Ait *Seneca: Non refert quot Annos habeam, si plus vivere non possim, haec est mea senectus. Quicumque ad extremum sui venerit, hic moritur senex.*

Senium Hujus demortui *Adolescentis,* probant virtutes Ejus; in *Spectabili* enim Familia fuisset instar *syderis* coruscantis, nisi in aurora fuisset sub *Horizonta* demersus: avirâ Nobilitate, & praeclearè gestis florentem Familiam, suis quoque virtutibus, tanquam totidem gemmis, hinc inde splendentibus, illustrasset, nisi supremo vitae & rerum

E 3

Arbi-

Arbitro, visum fuisset cœlesti choro inferere. Didicerat suum cuique dare, Deo maximè constantem fidelitatem, ætate majorem. Didicerat Superioribus, & præcipuè charis Parentibus, promptitudine obedientiæ litandum esse. Didicerat Amicos, & pares, affabili comitate antevertere, peregrinis se amabilem præstare, cum omnibus suavissimè, sine tœdio conversari. Hic habent boni quem desiderant; Condiscipuli, quem æmulentur; Juventus unde documenta sumat, id enim exemplum atque mors Ejus ingeminat: *Veni, abii, sic vos venistis, abibitis, omnes.*

Omnia transibunt, nos imus, ibitis, ibunt

Ignari, gnari, conditione pari.

Ut vivis, vixi; verùm morieris: & omnes,

Qui sum, vos eritis, pulvis & umbra solùm.

Qui sapit, & qui non; qui servit, & imperat, aqua

Et miser, & felix, conditione cadunt.

Fleamusne igitur Eum? non est animus ad luctum provocare, vel me non monente, sat litatum lacrymis, mihi non est flere voluptas. Si Ecclesiæ militanti, & gementi ademptus, triumphanti insertus est. Si Condiscipuli Ipsò privati, nunc meliorem audit Magistrum. Si svavis Ejus conversationis memoria molesta est, jucundum est Ejus cum sanctis millibus commercium.

Scio quidem *Speçtabilis ac Generosi Parentis* cor parùm abfuisse, quin lethali jaculo ex morte Filii ictum fuerit, maluisset enim sepeliri à Filio, quàm sepelire, siquidem morte gravius, charissimi Filii dulcissimo convictu, alloquio, atque aspectu privari; at Ipsius mors est ipsius *Phylosophiæ Moralis* typus, docens patientiæ esse ferre, quod corrigi non potest, tristitiam lenire, atque summum Rectorem observare. Oculi Mentis ad Deum, tanquam exulceratæ Mentis, unicum refugium convertendi: in quocunque mœroris deliquio, inde robur sumendum. Magis miranda, quàm curiosè rimanda summi Judicis judicia, ea enim etsi occulta, etsi ingrata, non tamen injusta: nihil decernit, quod non sit è re nostra, nihil quod intempestivum; non sumus quidem scopuli, ut sæpè non moveamur, at ut mustum certo tempore despumat, nostræ quoque ægritudinis faeces mora ejiciat: quod subito ratio non potest, id dies paulatim leniat. Mors Filii securos reddit Parentes.

At ami-

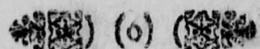
At amisistis Speçtabiles Parentes Filium! Gaudete quod habueritis. *Non oportet*, inquit *Theocratus*: *Eos deslere, quibus privati sumus, sed meminisse, quòd optimam vitam in Amicis egerimus*: Cor soli Deo dandum: illam partem vitæ, quam illi impenderatis, vivatis Deo & Vobis. Si amisistis Filium, amisistis etiam multos metus, & infinitam materiam curarum, quibus, ut careretis, vel Filio, vel Vobis erat moriundum.

At amisistis in flore ætatis? Quid novi? Multi nec florem ætatis attingunt: ut flores atque fruges aliæ in culmo, aliæ in arista demetuntur, ita genus quoq; humanum. *At in tali ætate amittere durùm videtur!* Ita quidem, sed lenius erit si reflectatis ad Leges, à summo Magistro dicitas. *Trophonius & Agamedes* ædificato apud Delphos Apollini Tèplo, à Diis pro mercede, id quod optimum postulaverunt, & paulò post, eorum Liberi mortui inventi sunt. *Quem Dii diligunt Juvenis moritur*, & qui Juvenis moritur, Diis est acceptus. Quid vita? Nisi calamitatum palæstra, miseriarum scena, ubi identidem personæ mutantur. Ipsa verò mors, sæpe futurorum malorum est præsagium, & calamitatum asylum. Ab exilio in Patriam, è carcere in libertatem, sine periculosis ambagibus illicò transire, quid obest Juventuti? Quoniam mundi lenocinia & senes, tanto magis Juvenes sæpè incautos, & quasi alio intentos fascinant; hoc maximè virtutum sterili seculo, Juventus lubrico stat talo, ubi nullum metuit casum, illicò lethaliter cadit: mediis in fluctibus, quando se tutò navigare putat, naufragio nunquam reparando portum amittit. Jucundius quoque est, Filium virtutibus maturum sepelire, quàm sceleratum, sudorum Hæredem scribere.

At triste est separari à tam svavi vultu, & dulci colloquio! Satiùs fuit, non diu delectari, quàm nunquam. Ejus imago dehinc quoque animo indelebiter repræsentabitur, Ipse verò extra sortis vicissitudinem est: cum iis quibus nos, non angitur incommodis: felicitatem spirat, quam nos adhuc speramus. Lætius est præmississe, ut in secura conditione nos expectet, quàm ancipiti fortunæ lusui reliquisse.

At unicè Eum dilexistis! Ergo optimè quoque Ei velitis: videritis, ne invidenti propiores sitis, quàm amanti; neque queramini, meliori, quàm nos, conditione, Eum gaudere. Crudelis esset officiositas, dilectum in hanc præsentium miseriarum officinam, velle reducere.

At quanta Expectationis fueras? Ingenia quò illustriora, eò breviora: fructus primò maturi, primò decerpuntur. *Speçtabilis ac Generosus*

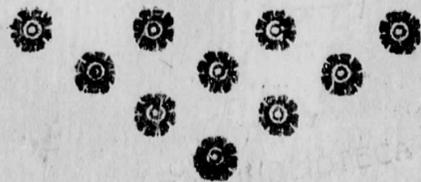

posus LADISLAUS KUN, valle lacrymarum nec immaturus, nec ante diem eductus est, diu enim vixit, qui bene, qui honestè vixit, breve verò temporis spatium, tantum nostra opinione, tantum nostro voto vixit. Mors nullius expectationem sufflaminavit, si in optima fama vixit: optimus magnæ expectationis eventus, vitæ æternitas.

At Hærede excidistis! Non virtutum; Vivit post funera virtus. Vita est, non qua in hac mole, sed qua in memoria virtutis consistit. Si Hærede bonorum excidistis, & multis sollicitudinibus; neque ampliùs erit cui noctes insomnes, cui sollicitos dies agatis, cui spes longas, atque inextricabiles ordiamini; qui canos vestros, rugasque consideret, hereditatem æstimet, sumptus arguat, moram mortis incuset. Homines vota, & cogitationes in futurum disponunt, mors curas ridet, & quicquid in hoc mundo extruitur, dum seculum sibi spondent homines, illicò diruit. Hæres amissus jam longè plura possidet, quàm hîc fuisset possessurus: nihil jam timet, nihil cupit. Quin, Hunc si Omnipotens plurium, & meliorum bonorum constituit Hæredem, indulget adhuc Spectabilem ac Gròsam Dominam ELIZABETHAM KUN, Spectabilis ac Generosi Domini FRANCISCI FÖLDEVÁRI Junioris, de Tants, dilectam una cum Nepte, quæ spem amissam restituant, dolorem leniant.

Oportet itaque ut Spectabiles Parentes, se componant ad voluntatem summi Arbitri rerum & vitæ, quod Illi placuit, placeat & nobis: quod vult velimus: quotidie rogamus fiat voluntas Eius, facta est; Eum sequi, cui jus est dandi, adimendi, nulli verò contra Eum querendi, prima sapientia est. Non intendo, humanitatem abnegandam esse: non est animus id contendere, ne doleatis, nam lenimen calamitatis esse videtur, pectus laxasse suspiriis, verum sufficientibus jam fuis lacrymis, oportet mœrori finem & modum statuere. Satis luxit, qui affectum suum ostendit. Quare acerbissimo hoc in casu, animi luctus & dolorem, componere necessitas jubeat, ratio doceat; quotidiana exempla emolliant, Christiana patientia leniat, pietas extergat, extingvat.

D I X I

ACADEMIA R. S. R.
PILVÁLA S. J. N. P. O. C. A.
M. S. N. 333/B 75

JOB A' HOSZSZU-TURÓ AZ ERÖSNÉL, ÉS A' KI URALKODIK AZ Ö INDULATJÁN, ANNÁL, A' KI VÁROST VÉSZEN-MEG. Péld. 16: 32.

Melly nagy Fónak
tökélletes Hitből fármazott

P E L D A 7 A
az hívők Attyában, Abrahámban, ISTENnek
Baráttjában, nevezetesen ki-mutatta magát.

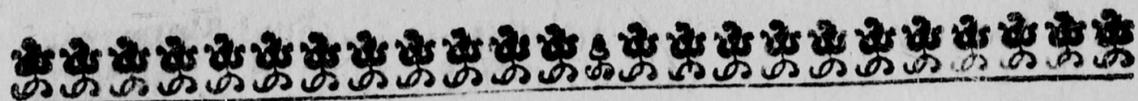
Mellyről
Együgyü Elmélkedését rövideden ki-tötte a' KOLOSVÁRI
Unitaria Ecclesiának egyik Prédikátora.

Midön
Virág korában Istentől szöllítettott Ifjúnak

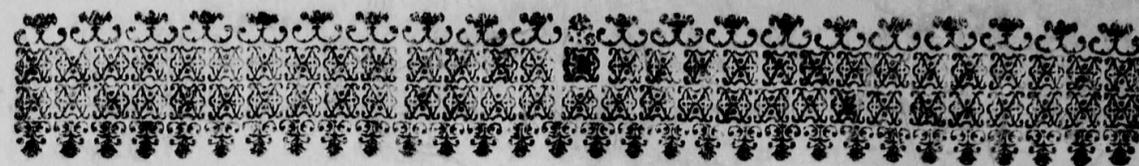
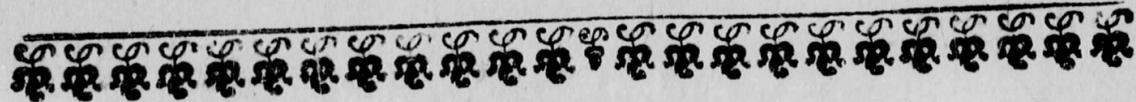
T E K I N T E T E S
KALI KUN LÁSZLÓ
U R - F I N A K,
T E K I N T E T E S U R,
KALI KUN ISTVÁN
Uram Fiának,

Utólsó Tisztesség-tételének alkalmatofságával,
a' Éabadosan Uralkodó ISTENnek ditsöségére; a' nehéz
keserűségben esett ATYÁNAK és ANYÁNAK-Éivbéli fájdalmok
tsendesítésére 's mindeneknek hitben való meg-
erősödésekre Halotti Prédikátziót mondott
Kolosváratt, Anno 1733. 8. Februar.

BIBLIOTECA
PIVÁLA CLOI

*Az ISTEN igaz, ki nem hagy titeket fel-
lyebb kísértetni annál, a' mint el-szenved-
hetitek, sőt a' kísértettel egyetemben utat
nyit, hogy el-szenvedhesétek. I Kór. x: XIII.*

P R E D I K Á T Z I O
a' nevezetes históriából, melly meg-irattatott

Terem. XXII: ψ . 2.

*Végezd mostan a' te Fiadat, ama' te egyetlen-egyedet, a' kit
keretk, tudnillik P'sákok, és mennj el a' Móriának földére,
és áldozd-meg ötöd égő áldozatúl, a' hegyek között egyen,
a' mellyet mondándok néked.*

Ulyos bezed ez, és kitsoda hallgathatja-meg?
Jan. 6: 61. Idvezítő Kristus URunknak lelki ér-
telmet magában foglaló bezedét sullyosnak és el-hall-
gathatatlanak itélték a' Kapernaumbéliek, itilvén
mintha emberi testnek tulajdon ételét és vérenek ita-
lát jóvallotta volna Idvezítőnk, ezt mondván: *Bizony mondom nek-
tek, Ha nem eszitek az ember Fiának testét, és nem iszadjátok az ő
vérét, nem léfén élet ti bennetek. A' ki eszi az én testemet, és iszka
az én véremet, örök élete vagyon annak, és én fel-támasztom azt amaz
utolsó napon. ψ . 54, 55.*

Bár a' jó, 's élet-adó bezed mellett marad vala az első Atya
Ádám: *E' Kertnek minden fájának gyümölséből egyetek szabadon,*
Terem. 11: 16. *Tsak egyet tilt-meg Isten: A' jónak és gonofnak tudása
fájának gyümölséből ne egyél, tudnillik: im e' fának gyümölséből,
mert valamelly napon abban eszjendel, halálnak halálával half-meg ψ . 17.*
Ha nem kellett a' jó Ádámnak, az Istennek bezedé mellett tsendes
és örvendetes életet élni: imé a' kemény bezed: *Hol vagy mostan
Ádám? Terem. 3: 9.* A' teremő, hatalmas gondviselő 's élet-adó
Istent el hagyá az ember, el-hagyá igazán az életnek kút-fejét, a'
mint méltán panaszolkodik az Isten ő felsege a' háládatlan 'Sidó nép
ellen, *Jerém. 11: 13.*

Kemény tselekedet; mert a' testvér Örtsét a' Bátyya meg-ölé,
Kain volt az, a' ki Ábelnek az ő Attyafának vérét a' földdel meg itat-
ta, mellyért az Isten-is kemény bezedet hallata véle: *A' te Atyádfiá-*

nak vőre fel-kiált én hozzám a' földből: most annakokáért átkozott légy és ki-rekeftetett a' földről, melly meg-nyitotta az ő száját, hogy be-venné a' te kezedből a' te Atyádfiának vérést. Terem. 4: 10, 11. E' kemény tselekedet és bezed után tellyes reménelenség következett ebben a' bünös Atyafiban, mikor arra fokadott-ki: *Nagyobb az én hamiságom hogy sem bötánatot érdemellyek*, *ψ. 13.*

Isten bezedének rettenetes és el-vifelhetetlen vólta! mert egész tábor rémüles nélkül nem hallgathatja: *Ne álljon nekünk az UR, hogy valamiképen meg-ne haljunk*, 2Móf. 20: 19.

Egy summában: Iéroboámnak azt mondja Amasiás a' Béthelnek Papja: *Pártot ütött ellened az Ámós az Izrael házának közepette, nem szenvedheti-el a' föld minden ő bekedit*, Ámós. 7: 10.

De mostan erős hitet-is ostromló kemény bezedé az Istennek; még pediglen Barátjához az Ábrahámhoz, melly minden reménelgének, mint egy élő fának a' gyökerére és tövére vetette a' fejtét: *Vegyed a' te Fiadat, a' kit szeretsz, az I'sákot, 's egyik hegyen áldozd-meg, a' mint a' história tartja* E' nehéz kísértetben és próbában levő Atya, igazan É. Pál Apostollal el-mondhatta volna: Gal 1: 15, 16. *Mikor az Istennek tetfett, ki az én Anyám méhétől-fogva engemet el-válastott vala, és az ő kegyelméből el-hivott, hogy az ő Fiját énnékem meg-jelenténé, hogy hirdetném őtet a' pogányok között, azonnal nem tanátskoztam a' testtel és a' vérrel.*

Itt-is az Atyai élv disputatiót nem indít; pántolódván Isten ellen, hogy parantsolna Isten olyan dolgot, melly tellyeséggel ellenkezék az egyzer ki mondott igérettel, hogy az ő magvában (: ki I'sák:) fok népeknek lenne szaporodása, és hogy meg-áldattatnának a' földnek minden nemzetségi abban. Nyilván való dolog, hogy e' parantsolatja az Istennek lőtt Ábrahámhoz, kinek hitit fok próbákkal illette ő Felsege; de leg-nehezebbnek e' láttatott, mert ugyan-is házája és nemzetsége elhagyásában gondolkozhatot így: *Az URé a' föld 's annak tellyesége*, Solt. 24: 1. akár holott mutathat Isten békeséges és bővölködő lakást: Bő termő földet ígér az Isten, ki téjjel és mézzel folyna, még-is kétfér az éhség bujdosóban kergeti, még pediglen kedves Felesége tisztessége kotzkáztatásával, mikor éhség lőtt azon a' földön, Terem. 12: 10. 's a' többi. Farahóhoz kelle menni Egyiptomban, annakutánna Abimélekhez Gerárban, Terem. 20. de mind ezekben meg-gondolhatta azt ő: *Az Isten hatalmas Fe-*

lesége tisztaságát meg-örizni, a' miképen meg-is tselekedé ő Felsege, meg-feddvén érette mind a' Farahó 's mind az Abimélek házát. De mikor egy áttalljában ki-mondja az Isten: *I'sákban hivattatik a' te magod*, Terem. 21: 13. nem lézen hát sem Ismael, sem más nem. Ha pedig azt meg-ölöm egészén égő áldozattá tézem, hol lesz ennek az igéretnek bé-telleyesedése?

Tsak hallgass Ábrahám: Három a' dolog a' mellyet parantsol az Isten: (1.) *Vegyed a' te egy szülött Fiadat* (2.) *Magad vigyed a' Móriának vagy a' látásnak földére.* (3.) *Magad tedd énnékem egészén égő áldozattá.*

Az első azért ez: *Vegyed egy szülött Fiadat*, אֶת-בְּרִיךְ melly annyit tézen: mindjárt légyen a' sietségre onkoló igétskének creje szérint. Hozzu bezed és késelemzés nem kell, ezt pediglen magad kezeiddel tselekedjed, ne bizd szolgádra vagy más Barátodra, mert mind ezeket egyedül magad kezeidből várom; ezzel-is pedig az Isten nagy példát akart támasztani az Ábrahámnak hitiben, még pediglen siettető bezeddel: *No vegyed*: mellyben láttatik az Isten az időnek siettetésével tselekedni, hogy *examenre*, vagy tudakozódásra ideje ne lehessen, mintha mondaná: Semmit ne vetekedjél; hanem tsak hamar tselekedd meg.

Vegyed pediglen Fiadat, ki néked egyetlen-egy szerelmésed; I'sák a' neve; légyen pedig a' Fiad; nem kell itt ökör, juh, üzö, ketske-bak, vagy egyéb olyan állat, a' minémüket parantsolt az Isten az ő Testamentumnak idejében, a' külömb-külob-féle áldozatokra vitetni.

E' pedig egy szülött Fiad, 's mitsoda nagy szereteti indulat fokott pedig lenni a' szülőkben egyetlen-egy szülöttökhöz, meg-mutatódik az ilyeneknek halálökből eshető nagy szomorúságból, akár fiú 's akár leány légyen az: *Utazásában edes Idvezitök tér Nain Városban, nagy szomorú dolgot lát, mert temetés vagyon; ki holt-meg? egy Ifjú, ki Fia vólt? egy Özvegy Anyájé, maradott-é még egy Fiú? nem, mert egyetlen-egye vólt az ő Annyának. Özvegy Anya szénvedí a' keserüséget, mert már életének világa oda vagyon; Luk. 7: 12.*

Ezt meg-gondolván a' Dávid Király a' Técuabeli Asszony' panaszára, az Attyafia gyilkosának kegyelmes törvényt monda: *Egyik Fijam (: Király:) meg-ölte a' másikat, nem vólt ott senki a' ki meg-*

öltalmazta volna, immár a' törvény egy meg-maradott Fiamat-is halálra keresi, így kívánják a' még eddig meg-maradott Éikratskámát meg-óltani; hogy az én Férjemnek neve el töröltesék, és hogy ne legyen néki maradéka a' földön. Mi a' törvény? Igaz dolog, a' gyilkosnak magának is meg kell halni, mert az Isten törvénye azt tartja: Az embernek lelkét a' Férjfiúnak, és az ő Atyafiának kezéből meg-kivánom. A' ki ki-önti az embernek véré, ki öntetik annak-is az ő vére, mivel az Isten képe-re teremtetett az ember, Terem 9: 5. De im még-is a' gratia, mivel néked Özvegy Aézony csak az egy maradott, a' noha gyilkos, mindazáltal nem hal meg; hanem csak menj-el, és ha csak ellened föl-is valaki, hozd én hozzám 's véghez-vikem azt, hogy fel-nem téki többé, hogy illeszen tégedet. 2Sam. 14: 10.

Egyetlen-egy Leánya Jairusnak a' Synagóga Fejedelmének halálán vagyon; a' keferőség arra vízi: hogy JEsus Urunknak lábainál érette le-boruljon, Éent Lukáts azt tézi okául, mert ő néki egyetlen-egy Leánya vala, mintegy tizenkét éztendős. Luk. 7: 42.

Abrahámtól-is egyetlen-egy született Fiát kéri az Isten, még pedig len kedves Feleségétől a' Sárától született Fiát, a' ki-is ábrázolását vifelte az Uj Testamentumnak, a' kitől született ez a' Fiú nagyobb méltóságú születéssel, mint sem Ismael, mert ez test kerint született az Anyától Ágár foglálótól; de amaz az ígérlet által. Gal. 4: 23.

Mint Éintén Salamon Dávid egy Fiának azért neveztetik; a' mennyiben egyéb több fiai felett ő hozzája fült az Atyának Éive, mellyert-is recomendálja az Országának, hogy a' lenne holtta után a' Király, mivel az Isten-is egyedül őtet válaftotta volna, 1Kron. 29: 1.

Okoskodhatik vala Isten előtt az Abraham: Nekem egy-Éülött Fiamat kéred-é? nékem URam Ismael-is az; mert csak ő egyedül van Ágártól, nem ezt, hanem a' kit te Éereté, őtet-is Éeretem Uram, nám iránta is jó ígérleted vagyon, mikor azt mondottad: A' fogláló Fiát-is én nagy nemzetté tékem, mivelhogy te magod, Terem. 21: 13. Hogy pedig minden exceptionnak vége legyen: a' nem lézen más! hanem ama te egyetlen-egyed a' kit Éereté, a' pedig len I'sák; kinek Éületésekor azt mondá az Anya Sára: Nevettséget kerzett önnékem az Isten, valaki ezt meg-hallja, együtt nevet velem. Terem. 16: 6. Ez vala hát neverségnek és örömmek Fia, de mostan Benoni, Fájdalomnak, és méltán támadható keferőségnek Fia.

Má-

Másodsor. Magad vigyed-el: de hova? A' 'Sidó Éónak jegyzése kerint, a' Látásnak földére: ez a' hely Isteni Látás földének méltán hivattathatott, mert a' mi illeti Istennek a' maga részét; maga Isteni uraságának és jussa látásának földé volt ez; mert olyan dolgot láttatott itt az Isten véghez vinni, melly méltán el-fel-jethetetlenül, embernek elméjében kelhetett: Mit akar Isten tselekedni ilyen Barátjának, az Ábrahámnak egyetlen-egy Fiával.

De Látásnak földé ez az Ábrahámnak részéről-is, mert itt az ő hitinek, és Istenhez való engedelmeségének pelda nélkül való példája jelentette ki önnön magát. A' sidó irók közül némellyeknek elméjek ott jár, hogy ez e' hely lött volna, a' mellyen Kain, Ábel és Nőé is vitték volna véghez az ő áldozatokat.

Harmadsor. Magad hozd nékem egészen égő áldozatuk. Igaz dolog hogy! külömb-külobféle áldozatokról voltak parantsolati Istennek az ő Testamentomban; de a' mellyet Ábrahámnak parantsolt az Isten az ő Fia Isák iránt, olyan volt melly a' Sidó Éónak értelmé kerint egészen lángban és fűtben az ég felé fel-mennjen. A' Görög nyelven-is úgy neveztetik ez, a' mellyből sem az áldozó Papnak sem az áldoztató embernek semmi rész nem jutott; hanem annak egészen meg kellett égni; és ilyen formájú meg áldoztatását Isáknak kívánta az Isten Ábrahámtól.

Itt-is meg-bizonyította az azt, a' mit Samueltól izene Saulnak az Isten: 1Sam. 15: 23. Jobb az engedelmeség az áldozatoknál, és ballgatni Istentől, hogy sem a' kosoknak kövérivel áldozni.

Tovább az Isten-is ebben a' munkában nem méne; hanem csak hogy eddig hallatlan engedelmeségét az Ábrahámnak például minden igaz hiveknek ki-mutatná; De óh! melly Éépen hozza-bé ezen históriát-is meg-író 'Sidó Jófef, hogy mikoron Abraham a' farkására fel-tötte volna az I'sákot, minekelötte meg-ölné, mitsoda beÉedet mondott az Atya a' Fiának: Fiam ezerÉer kívántalak az Istentől, minekutánna pedig meg-nyertelek, annál nagyobb kívánságom nem volt, mint ez, hogy tégedet tökéletes férjfiúi állapotban találhatnálak és jóvaimban örökösül hagyhatnálak; De a' miképen tetÉett volt az Istennek hogy tégedet nékem adna, azonképen tetÉik ő Felségének hogy ísmét víÉza adjalak, azért ezen áldozatbéli Éándékomat nemes elmével viseljed. Engedelmeskedem az Istennek, a' ki ezen ajándékát tolem víÉza kívánja, a' ki-is mind bekeségemnek

nek 's mind háborúságonnak idején hűségesen őltalmazott. És mivel a' természetnek rendi szerint halandóságra születél, 's valamikor csak meg kell néked-is haldod; nem lézen pedig közönséges módon halálad, hanem a' te természet szerint való Atyád által, a' mindeneknek Attyának, mint kedves áldozat, haláladban úgy adatol által, ki tudja Isten azt akarja, hogy nem valami közönséges nyavalya által halj meg, hanem fentül, mint egy áldozat költözzél ki e' világból. Mellyre I'sák azt felelte: Atyám soha méltó nem löttem volna, hogy születtessem erre a' Világra, ha mind Istenemnek, 's mind pedig magánoson csak tenéked-is, Atyámnak, ebben nem engedelmeskedtem volna. *Joséph Antiq. Lib. 1. Cap. 14. a' vége fele.* Ugyan-is a' História azt mutatja, hogy mikoron épen végben akarná vinni az Isten parantsolatját, Angyala által meg-tartóztatá az Isten-is az ő kezét, és mutata néki egy fővevényben farrvánál-fogva meg-akadott kost, 's ezt öl-meg az Ábrahám az egészen égő áldozatra. Talám e' szerint irrák a' Görög Historicusok azt; Mikoron Agamemnon, Diána Isten Aézony tiszteletire Leányát Iphigeniát meg-akarná áldozni, illyen fő hallatott: *Numen aspernatur sacrificii genus, curarentque substituire victimam in locum Virginis;* az-az: *Az Isten gyűlöli az ilyen áldozatnak nemét; hanem a' Szűznek helyében keressenek más áldozatra való állatot,* és leg-ottán találkozott egy nyöftény farrvas.

De ezekből legyen TANUSÁG.

A' rend szerint való dolgoknak folyásában ejett ellenkezésekben is, az Istenben nyugotni-meg embernek hitit, fűp és kellemetes dolog; mindazáltal akkor-is Istennek elsőben mondott igivetiben semmit nem bibegetlenkedni, minekutánna, az első befédével egyenesen ellenkezőt láttatik-is parantsolni ő Felsége, itt vagyon immár a' hitnek leg-nagyobb ereje ki-mutatva.

Nagy farrzáság 's abból következt éhség vala a' Sareptabéli Özvegy Aézonymnak idejében, néki-is a' Fiával együtt egyzerre való eledele vala, még-is az Próféta Illyés kérésére velle meg-öztja, még pediglen ugyan azon Próféta farrvára elsőben ennek kékít eledelt, melly hirivel azt nyere az Istentől, hogy meg farrporodnék a' maroknyi lűt és olaj, annyira hogy az éhség idejének végéig meg-énte Fiától velle. *1 Kir. 17: 11, 12.*

Ez-is

Ez-is nagy völt; de még-is maradván valami kitsiny azon lűt-ből és olajból, hihetőbb völt annak meg-farrporodása, mint sem ha azt mondotta volna a' Próféta: *Egészzen mind lűtedet mind olajodat öntsed-ki a' földre, hogy abból sem egy morsát sem egy tseppet fel-ne vehess.* Mikoron édes lűvezitők a' kevés kenyereket nagy tsudálatoson meg-farrporította, hogy abból a' nagy farrkaság meg-elégdhetnék, nem mondja az Evangyéliomi história, hogy újakat formált volna; hanem a' már jelen-lévő kevés kenyereket farrporította-meg, noha a' Tanítványok itéleti szerint, olyan kevés kenyerek és halak mivolta, annyi farrkaság előtt se jutna se maradna, mindazáltal Kristus URunk helyesen biztatta a' meg-elégedéssel, *Mát. 14: 17. Ján. 6: 9. 's a' t.*

Az Ábrahám dolgában pedig ez az ígert: I'sákban a' te magodban lézen a' te farrporodásod, ellenben pediglen azt a' magot egészen égéd-meg, tagadhatatlan dolog, hogy tudakozóthatott volna elmében: miképen álljon-meg, a' tűz egészen emézfarr-meg azt a' magot, még-is a' farrporodásra alkalmas lehessen.

Az Apostol ugyan azzal-is dűtséri az Ábrahám hitit, hogy azt itelte: *Az Isten hatalmas a' halálból-is fel-támasztani az Isákot.* Sid. II: 19. De a' Logicusok Canona szerint: *A posse ad esse non valet illatio affirmativa.* Sok farrgény fűkölködő ember tudja, hogy jól tehetne ő véle a' gazdag; de tselekezié avagy nem, bizonyoson magát nem biztathatja. Így Ábrahám kétség nélkül hitte azt, hogy az Isten hatalmas az ő Fiát I'sákot fel-támasztani, azt-is kétség nélkül hogy fel-támasztja; de mikor lézen? elig mehetett tovább mint Mártha gondolra Lázár felől: *Tudom hogy fel-támaszt az utolsó napon lejendő fel-támasztáskor.* Ján. 11: 24. De akkoron őstán földi farrporodás nem lézen, a' mint Kristus URunk mondja a' fel-támasztástagadó Sadduceusoknak, *Luk. 20: 34, 35.* mivel sem házasság, sem férjhez menés nem lézen. Igaz hát itt-is az az Ábrahám: *Hogy a' reménség ellen-is hitt ő a' reménségnek.* Róm. 4: 18.

Ebben a' dologban nem vífelte magát Ábrahám vonitoslag: talám csak próbálgat az Isten: hanem valójára vötte; mellyhez-képeft, ha a' parantsolatnak véghez-vitelét meg-tartóztatá-is az Isten; de a' mennyiben Ábrahám állott csak meg-tselekedte ő, azért írja a' farr Apostol, hogy ugyan valójában meg-tselekedte: *Sid. 11: 17. Hitnek általa áldozá-meg Ábrahám Isákot, mikor kísértetnék, amaz ő egyetlenegy Fiát mondom hogy meg-áldozta, a' ki az ígerteket vötte vala.*

B

Más

Más fenteli felől is az Istennek tézen a' é. Irás tanubizonyságot, miképen hittnek az Istennek, még az ellenkezést viselő dolgokban is; de többire mindazontáltal valami magok vonogatása tötte közben önön-magát. Mófes tudta hogy ő neki tötte vagyon Egyiptomban, mert meg-ölte vala az Egyiptus embert, mellyért Farahó halálra kereste ötet, 2Móf. 2: 15. még is az Isten hívja, hogy legyen vezére az Egyiptusból ki-fabadulandó népnek, 2Móf 3. Eröttségével menti magát, ψ. 11. *Ki vagyok én hogy el-mennjek Farahóhoz, és ki hozzam az Izrael fiait Egyiptomból? Annakutánna: Ki nevével álljak a' népnek 's mit mondjak neki? Én vagyok a' ki vagyok; így állj a' népnek: A' ki vagyok, az Ebeje a' küldött engemet ti hozzátok, ψ. 14 az-az: Az az Isten, a' ki következő nyomorúságtokat, és onnan való bizonyos ki-fabadulástokat, meg mondottam vala a' ti Atyátoknak Abrahámnak, így szólván: Tudd-meg, eleve meg-tudván, hogy a' te magod bujdosó léken az idegen földön, szolgálát alá vetik őket négy ház eften-deig. Mindazáltal a' népet, a' kinek szolgálának, én meg ítélem és ezek után ki-jönek nagy gazdagsággal. Ter. 15: 13, 14. Még is nem lehet URam én tölem hogy oda mennek; mert nem hisznek énnékem, sem meg-nem hallják az én szót, hanem azt mondják: Nem jelent-meg néked az UR. 2Móf 4: 1.*

El igazítja ezt is az Isten bizonyos jelekkel: A' vezérből kigyó válik, viszontag ezen kigyóból elébbi vezéje változik: Kebeleben keze belpoklos léken, ugyan ott viszontag meg-tíftúl (: az mint a' következő versék tanítják, :) Még is; URam semmi ékesen állásom nintsen, tegnap 's tegnap előttől-fogva rebegő 's meg-bántódott nyelvű Ember vagyok: *Mófes, Mófes; még is nem tudod é kitsoda a' ki teremtetted az embernek száját, és ki formálta a' nemát és a' süketet, a' látót és a' vakot, nem-de nem én-é? ψ. 11. még is: URam küld-el a' kit el-küldendő vagy? ψ. 13. Immár az UR-is meg-haragzik Mófesre: Ott vagy a' te Lévíta Atyádfia Áron, tudom hogy ő ékesen álló legyen; ő föl te éretted a' népnek. ψ. 14, és 16.*

Sőt világos az, hogy Aronnal edgyütt magok hihetlensége miatt maradának ki az ígéretnék földéből. Az eledel iránt, hihetlennedik Mófes; húsának bövségét igéri az Isten az után sovárgó nép' sokaságának, Mófes pedig kételkedő elmével azt mondja: *Vallyon Juhoknak és Kosoknak sokasága öletik-é meg, hogy e' nagy sokaságu népnek*

nek eledelére elég legyen, avagy a' tengernek minden halai egyben gyűlnek-é, hogy őket meg elégítsék. 4Móf. 11: 21.

Ugyan ilyen finü dologért a' hely nevezterett: *Tentatio. az-az: Kisértésnek helyének, mert az Izrael Fiaival a' Éomjúság azt mondatá: Vallyon az Isten velünk vagyon-é? 2Móf. 17: 7.*

Mint a' Férfiak között leg erősebbet, úgy közönti tséplő helyén az UR Angyala Gedeont, mikor azt igéri neki: hogy az ő maga keze által venne győzedelmet a' Midiánitákon, 's azt mondja: *Én léflek te veled, és úgy meg-romod a' Midiánitákat, mintha az egék nép csak egy Férfiú volna. Bir. 6: 16. Noha az Isten ígéréte igaz vala; mindazáltal bé-tellyesedésében talál difficultást Gédéon: Hogy lehetne az URam; az én Nemzetségem a' Manasse Nemzete között leg-kissebb, én is leg-kissebb vagyok az én Atyámnak házában! ψ. 15. Nem-is láttatik addig tökéletesen hinni, míg kétfér próba jelt nem mutat neki az Isten, egy Juh gyapjúnak meg-harmatozásában, vagy a' nélkül való maradásában. ψ. 37. 's a' t.*

Az Isten Abrahámnak negy jutalmat igér: *Én neked Abrahám általmazód vagyok és igen nagy jutalmad, Ter. 15: 1. mit tsinállok URam véle, én örökös: holtom után nem hagyok, 's nem-is várok mást; hanem a' házammal feületett szolgálóm, a' Damascusbéli Eliézer léken az én örökösöm. Nem úgy Abrahám, hanem a' te agyékodból feületendő Fiad léken a' te örökösöd; [:sőt a' mi nagyobb:] lájd-meg az égen a' tsillagokat, és kámláld-meg, (: ha lehet:) mert így léken a' te magod, Ter. 15: 1 's a' t. ezt hallván az Abrahám, hitt, és tulajdonított neki igazságul. ψ. 6.*

Bé-telik az ígérlet, feületik l'sák; de mi követi? *Vegyed a' te Fiadat.* Méltán itt mutatta-ki magát a' hitnek summája: mert úgy látéik, könnyebb embernek valami jót meg-nem nyerni, hogy sem mikor oztán meg nyerte, a' nélkül maradni, kivált ha mindenek felett kedvesebb dolog léken előtte. Immár pedig Embernek egykülött Fianál kedvesebb mi lehet? A' *Logicusok* mondása zerint: *Contraria juxta seposita magis elucescunt.* Az egymással ellenkező dolgokat ha ugyan egymás mellé rakja az ember, a' különbözős inkább ki-mutatja magát. E' zerint tégyen-fel az ember két házakat; az egyikben él az egyetlen egy feült, a' másiban meg-holt, a' minémü nagy keserűség lehet itt, olyan nagy öröm lehet amott.

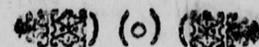

Ugyan-is a' zomorúság leg-súlyosabb voltát, mikoron ki-akarta tenni az Isten, a' nép között az egy fiúlötnek halálán lehetö keferüségnek nevezte: *En népemnek Leánya egy fiúlötön lévő keferüséget csinálj te magadnak.* Jér. 6: 26. A' bünért kemény fenyegetése ez az Istennek: *Amóf. 8. 10. Siralomra fordítom a' ti Innepiteket, és minden éneklésteket keferüségre, gyáf ruhát adok mindennek derekára, és mindennek fejére kopafságot, és juttatom Izraelt olly keferüségre, a' minémü fokott lenni az egy fiúlötön.*

Aegeus felöl olyan historia vagyon: Látja távulról a' hadi hajót jöni a' tengeren, mellyben volt az ö Fija Theseus, jöven győzelemmel vízfő Crétából, tsak azt látja, hogy a' hajó vitorlai gyáf zint mutatnak, és mintegy feketék, velvén azt, hogy az ö Theseus Fija meg-hólt, hertelen támadó keferüségeből a' magos strásáló helyből, hertelen-is a' tengerben botsátkozik. Így Gordianus-is hirt hall Fia felöl, hogy el-esett a' hartzon, 's bújában titkos belső házában fel-köti magát.

A' miképen a' gonof Fiak felöl-is bövebb historiák vadnak kellett többek, mind a' é. Irásban 's mind a' külső historiákban; elég gonof volt Absolon, Adramélek és Seréser, gonof Fiak vóltanak, mert imádkozó Attyokat ölték-meg az ö Isteneknek Nisroknak Templomában. *Ésa. 37: 38.*

Azonképen jó Fiak vóltanak, kik nagy háládóságot mutattanak az ö fiuléjkekhez és Attyokhoz, nevezetes példát említ Solinus: melly felöl ugyan vezekedtenek a' Catinensesek a' Syracusanusokkal, hogy ha azoknak-é vagy ezeknek határookban lött légyen-é. Emezek bizonyítják, hogy közöttök lakozó két Ifjak *Anapiás és Amphinomus* vóltanak: Ezek ellenben: hogy *Amathiás és Criton* Fiak vóltanak. A' historia így iratott: Mikor többi között az Etna tüze mezőre kivetett vólna, két Ifjak az ö Attyokat a' tüznek lángja között bántódás nélkül ki-vitték, és a' mint Aristoteles meg jegyzette (: *de admirandis natura* Cap. 3. :) még maga a' tüz-is lártatott ezek' kegyességének engedni, midön körül majorok és egyéb épületek égnének, a' láng közelitvén a' helyhez a' hól ezek az Ifjak Attyokkal együtt vóltanak, két-felé mindjárt jobb és bal kéz felé hasadván, utat adott a' jó Fiaknak, hogy Attyokat 's magokat meg-abadithassák.

ALKALMAZTATÁS.

Méltán keferedett éivet viselhető Tekintetes Atya és Anya, az melly dolgot Isten keze tselekedett házatokban, egyetlen egy kedves jó remenségü Ifjatska Fiatokban, világból való ki-mulása által kivévén, hogy kefertü nem vólna, tsak az az ember gondolhatja, a' ki azok között való vólna, a' kik felöl panaszolkodik a' Próféta Jér. 5: 3. *URam a' te femeid tekintenek a' hitre, meg-verted őket, de nem bánkodtanak, meg eméftetted őket; de a' dorgálást nem akarják felvenni, az ö ortzójok keményebbek vóltak a' köfiklánál, és nem akartanak meg-térni.*

Azt mondjam-é hát? *Fac luctum unigeniti* Tsak sirásátok egyetlen-egy Fiatokat, tudom nem kell intés reá; de mivel *Contraria contrariis curantur*, A' hév meleget hiveség mérékli, a' savanyú és sós izet, lágy és édes iz enyhíti. Ebben a' materiában *Plutarchus* tanását keretem inkább, azt írja egy keferüségben esett Baráttjának, Apolloniusnak, mellyet magyarul így mondhatunk-el: *Mivel ez életben bujdosásunknak napja igen rövid, nem fonnyasztó keferüséggel, sem boldogtalan sirással magunkat és másokat kell fonnyasztanunk; inkább olly Férjfiakat kell keresnünk a' kik velünk együtt ne sirjanak egyre, és siralomra ne öftönözzenek, még gyakorta bizelkedő beféddel; hanem inkább a' kik bennünk a' keferüséget, hatatos és erős vigasztalással tsendesítsék és el-oklassák.*

Gondoljátok meg-keferedett Tekintetes Atya és Anya: Mikor e' keferes dolog esett házatokban, Isten szólott-bé hozzátok, *kinek tanása meg-áll és minden akarja meg-léfen, a' Próféta szava kerént. Ésa. 46: 10.* Melly ellen embernek pántolódni, nem keréz vigasztalást; hanem a' keferüséget neveli, mivel ember Isten ellen mit rehet? Látom é. Dávid-is mindennemü kerentséiben egyedül tsak az Isten akaratján nyugodt-meg, akár kedves akár kedvetlen dolog vólt az: *O! keferüség! Fia előtt bujdotik az Atya, még-is ilyen kez elmével viseli magát: Ha kegyelmet talállok az UR előtt, még meg-hoz engemet, és meg-mutatja énnékem az ö ládáját, és sátorát; ha pediglen azt mondandja: Nem tetkezék nekem, jelen vagyok, tselekedje azt, a' mi jó ö előtte.* 2Sam. 15: 26.

Nem egymás után való következéssel ölte-meg a' ház a' Jób Patriárkának tiz gyermekeit; hanem egyféri eséssel, még-is csak ez az ő dolga: *Az UR adta; 's az UR vette el is áldott az ő Neve.* Jób. 1: 21 *Mind ezekben nem vétkezék Jób az ő ajakival, se semminémü bolondságot Isten ellen nem állott.* ψ. 21.

Ha külső Hírtörékre tekintünk elég példák irattattanak-meg, 's még pedig azokban-is a' kik bátor és nemes elmével viselték magokat, kedves Fioknak ki-mulásokkor-is, mint volt *Clazomenius Anaxagoras*, Athenásbéli *Demosthenes*, Syracusabeli *Dion Pericles*, ki az ő ékesen állásáért *Olympusi Periclesnek* nevezterett, *Protagoras* tanubizonyosság-tétele szerint, mikor két lép fel serdült Fiait *Paroclust* és *Xantippust* hallotta volna, hogy mind ketten nyoltz napok alatt meg-hóltak volna, e' éomorú esetet olly békeségesen tűrte, hogy semmiben meg-nem változván, orzága éokáfa szerint koronát tött fejében, és fényes köntösben öltözvén a' nép előtt minden bántódás nélkül perorált, és jó tanácsot adott az Athenásbélieknek, hogy meg-ne tsökönjenek a' hadakozástól. Ha pedig meg-ütköznének: honnan lehet ennek az embernek ilyen bátor bevéde, holott két fel serdült Fiai nyoltz napok alatt megholtanak? okául azt találá-fel, hogy a' kedves és kellemetes Fiak fel serdült ifjúságokban éoktanak meg-halni. *Menander* Görög bölts Embernek itéleti szerint ki azt mondotta-is, Bevéde magyarul így esik: *A' ki kedves (: a' Pogányok állása szerint, :) az Istenek előtt, Ifjúi korában mégyen-el innét, mert ha fintén éretlen léfén-is, annyival boldogabb, hogy sok gonofok között való bánkodástól, meg-menekedvén, hal-meg.*

Ne mennjünk mekfe; bölts Salamon azt mondja az Ifjúság felől: *Hamar el-vegezvén életét, sok időt töltött bé, mert tetfett az Istennek az ő Lelke, és azért fiett a' gonofnak közepiből ki-vinni ötet.* Bölts. 4: 13, 14, 15.

Továbbá: *Az értetlen népek, ezt látván nem értették, sem fiúekben bé-nem vették, hogy Istennek kegyelme és könyörületesége az ő fentei között, és kiváltképpen való tekinteti az ő válastottira az: hogy a' meg hólt igaz meg itili az élő gonofokat, és a' hamar véget ért Ifjúság, kárhóztatja az Istenteleneknek hófku életüket.*

Jófiás

Jófiás Királynak, Isten ő Felsege éent törvényéhez és templomához való nagy éertetiért: azt ígerte jutalmúl: *Imé én takarítlak tégedet a' te Atyáidhoz, és a' te kopsorsóban békeségben vislek tégedet, és meg nem látják a' te femeid a' nagy véfedelmet, melyet én e' helyre hozok.* 2Kir. 22: 20.

Mi léfz ebből? Mageddó mezején Farahó Néchao táborán esik-el, még-is békeséggel áll a' koporsóban, és meg-áll az Isten bevéde, mert egybe-vevén azután következett véfedelmes dolgait a' Judz orzágnak, ahoz-képest békeség volt a' Jófiásnak dolga; mert csak az mikor a' Királynak *Sedekiásnak* Fiait maga feme láttára, törvént láttatván reája, meg-ölette a' *Babyloniai* Király, azután magának femeit ki-toljarva, kötve vitette *Babylóniában*, mondom e' éomorú dologhoz képest békeségesen vitte Isten Jófiást az ő koporsójában. Ez illyen elmélkedésekkel vigasztalván magatokat Tekintetes keférvések, mondjátok: a'

xxxix-dik 'Sóltárnak 10. Versével, *Már nem álllok többet, sőt meg-némúltam, meg-nem nyitottam az én fámat; mert te tselekedted.*

A M E N.

